

גליון
באר
הכרשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וישלה

מכון
באר
האמונה

תוכן הענינים

פרשת וישלח

- א . . . . . שויתי ה' לנגדי תמיד - לחיות עם הקב"ה בכל עת ועונה אף בהתעסקו בעניני העולם . . . . .
- ב . . . . . בו במח לבי ונעזרתי - שכרו של הכומח שתמיד יושיעו ה' . . . . .
- ו . . . . . ואל תמשינו - המכיר שהכל מחסדי הבורא לא תפסק מוכתו לעולם . . . . .
- ז . . . . . נדמה להם - כל בוחו של יצר אינו אלא דמיון . . . . .
- ח . . . . . ויאבק - אין הקב"ה דורש מאתנו לנצח את היצר אלא לעמוד בקשרי המלחמה . . . . .
- ט . . . . . היטהרו והחליפו שמלותיכם - חובת האדם לברוח מהיצר וכת דיליה . . . . .
- יב . . . . . כל זמן שהנר דולק - לעולם יש בידנו לשוב בתשובה ולהתחדש . . . . .
- יד . . . . . לא ישמע על פיך - בנגות דיבורים אסורים . . . . .
- טו . . . . . דיבר מוב על ישראל - מעלת דיבורי חיוזק ועידוד איש לרעהו . . . . .
- טז . . . . . אחרון חביב - הקב"ה מציל את הנרדפים תחילה . . . . .
- יז . . . . . אתה ידעת חרפתי ובשתי - גדולת האדם מתוך בושה והכנעה . . . . .
- יח . . . . . ואתפלל כרת - אופן התפילה וכוחה . . . . .
- יט . . . . . ותלמודו בידו - עסק התוה"ק מצילתו מרעת עשו . . . . .

וישלח

שאף בשהותו בין אנשים היה עם אלוקים, ולא הסיה דעתו מהבורא יתב"ש בכל עת ובכל מצב.

ובשיזכור בעת עסקו בעניני עולם את ה' העומד לנגדו לא ירבה כל כך בהשתדלות, ואיתא (שבת כא:) 'נר הנוכה - מצוותה משתשקע חמה עד שתכלה רגל מן השוק', והקשה הרה"ק הרמ"ל מסאסוב זי"ע (משנת הרמ"ל סו"פ וישב) דלא מצאנו בכל שיעוריהם לתלות את ההלכה ברגלי עוברי הדרכים, ומדוע לא כתבו 'שיעורו עד מחצית השעה', כשאר שיעורי חז"ל, אלא, דרצו להורות לנו, שנלמד מן הניסים שאירעו בימים אלו, להפסיק לכתת כל כך את 'רגלינו' יומם ולילה 'בשווקים'

שויתי ה' לנגדי תמיד - לחיות עם הקב"ה בכל עת ועונה אף בהתעסקו בעניני העולם

בפרשתן (לב כט) 'ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל'. ומבאר הרה"ק ה'קדושת לוי' זי"ע (בר"ה ויאמר) כי יש מי שבעת התפילה או כשהוא עוסק בתורה ובמצווה, הנו זוכר את ה' הניצב עליו. אבל משיצא לשהות בין הכריות בעבודת הבית או בשדה, נשכח ממנו הכל, וכבר נדמה לו כי פלוני הזיק לו בענין פלוני, ומתקנא ברעהו ש'הרוויח' בכוחות עצמו כך וכך... * לזה בא שרו של עשו והעיד 'כי שרית עם אלוקים ועם אנשים', כלומר

א. מעשה בשני ידידים, ששוחחו ביניהם אודות השר שבמדינתם, פתח האחד לדבר בגנות השר, על רוע לבו, ומעלליו שמתנכל לבני העיר, ויענהו רעהו ויאמר, הרי 'לב מלכים ושרים ביד ה'', נענה ואמר, אכן כדברך, אך אני מדבר לולא זה... אמר לו השני הנך דומה להאי גברא שהזמין אצל רעהו שיבשל עבורו את כל מאכלי השבת, ממחרת השבת, נפגשו השניים, ושאלו רעהו, נו, האיך היה ה'טשולנט' שלי, ענהו הראשון, צר לי לומר לך, אבל לא 'עונג' ולא 'כבוד שבת' היה בו, מכיוון שהעמסתו בשפע גדול של מלח ושאר דברים חריפים, וממילא לא היה ראוי לאכילה כלל, החל 'המבשל' להצטדק, וכה אמר, דל מהכא את המלח ושאר חריפי הטעם, האם היה הטשולנט טוב... אחי ורעי אהובי וידידי, האומר שמאמין הוא בה', אך הנהגתו בפועל - מלאה חששות ופחדים, השתדלויות יתירות, או מחשבות והרהורים שפלוני עשה כך ואלמוני כך, הריהו ממש כאותו מאכל המלא במלח ושאר דברים חריפים, שאין לו כל טעם, וכמו שאי אפשר להפריד בין המאכל לתבלין שבו, כך - מחשבותיו ומעשיו של האדם הם חלק מאמונתו הפנימית, ואי אפשר לצפצף 'בטחון - בטחון' בפיו, ובפועל לחיות באופן שהוא סותר את הבטחון.

ב. כי באמת לא המדרש עיקר אלא המעשה עיקר - בפועל ממש. ידוע דבר המעשה שפעם נתפס אריסטו - אחד מגדולי הפילוסופים במעשים בהמיים הנוגדים לגמרי ל'דרשותיו' שעל האדם להיות מנומס וזהיר בעניני אכילה ושתייה וכיו"ב. מששטחו תלמידיו תמיהתם בפניו, נענה ואמר 'כשאריסטו אוכל הוא איננו אריסטו...' וכי 'פיתוגרס' (פילוסוף שיסד יסודות גדולים בחכמת ההנדסה) צריך להיות 'משולש' בעל ג' קצוות... והיינו שהגוי הוא וחכמתו תרתי נינהו, ואין לחכמת האדם כל שייכות למהותו. לא כן נחלת עבדי ה', כי כל שיחם ושיגם בעניני אמונה וביטחון ושאר עניני עבודת ה' להחדיר את הדברים בלבם ונפשם. איתא בגמרא (מכות כד.) בא חבקוק והעמידן על אחת - 'צדיק באמונתו יחיה', והיינו שחיותו של אדם היא האמונה, והנה חיות 'גופו' של האדם תלויה ועומדת באכילה ושתייה ובאור ל'נשימה', אלא שלא הרי ה'נשימה' כמאכל ומשתה, שבהם מספיק לאדם אפילו אכילה ושתייה מועטת, וגם זה רק כמה פעמים ביום, אבל הנושם רק כמה פעמים ביום הרי מיד מתעלה לשיבה של מעלה, כיוצא בו לענין חיות נפש האדם, אם אינו חי בכל רגע מכ"ד שעות 'מעט לעת' באמונה איתנה וברורה הרי הוא כאותו שפסק מנשימתו...

מקאמארנא זי"ע דבא לומר שלא תתמה האיך גבר יעקב על שרו של עשו, הרי 'מלאך' הוא ופשיטא שלא הייתה 'התאבקותו' עמו כמריבת אנשים – שמכין זה את זה בגופם, וא"כ, במה הכניע יעקב את המלאך. לזה הסמיכו את הפסוק 'ונשגב ה' לבדו ביום ההוא', לומר, שיעקב אבינו בתוקף אמונתו לא ראה לנגד עיניו את 'שרו של עשו' – אלא את 'ה' לבדו', ובאמונתו זאת זכה להפיל ולהכניע את שרו של עשו.

וברחובות, בחיפוש אחר הפרנסה, כי הכל מאת הבורא אחד המרבה ואחד הממעיט, כפי שעניינו רואות בנס חנוכה שלא היה להם אלא פך אחד שמן כדי להדליק בו יום אחד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונת ימים, הרי אנו רואים, כי ברצון הבורא נשלח ברכה אף במועט, וזה ישכיל דעת לבני אדם, שלא כל המרבה בסחורה יעלה ויבוא לבמתי העושר והאושר, והכל תלוי ברצון הבורא, ועל ידי זה תכלה רגל מן השוקי.

בו בטח לבי ונעזרתי – שכרו של הבוטח שתמיד יושיעו ה'

עוד בפרשתו, (לכ כה) 'ויוותר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר', ובמדרש (בר"ר עו א) הסמיכו את הפסוק 'ונשגב ה' לבדו ביום ההוא' (ישעי' ב יא), ומבאר הרה"ק רבי יצחק אייזיק

בפרשתו (לכ ח) וירא יעקב מאד ויצר לו, ופירשו ב'בעלי התוס' כי 'ויצר לו' על ש'וירא

ג. דבר זה אף נרמז במנהג ישראל קדושים לשחק ביומי דחנוכה ב'דריידע"ל' (סביבון), לרמז לו, שאין דבר נעשה כאן בעולם ללא שיכריזו עליו מלעילא – כמו שאי אפשר לאדם להחליט האם ה'דריידעל' יפול לצד אות ה' או ש' וכו', ואף אם יסובב את ה'דריידעל בכל כוחו, ובכל ה'נערווען' (עצבים), גם לא יועיל לו דבר, ורק דבר אחד 'ירוויח', שיצטרך ה'דריידעל להסתובב עוד סיבובים רבים, בכדי להגיע אל מקומו הנגזר עליו, כך הוא לדידן, אין ביד האדם לשנות אפילו כמלא נימא את מה שנגזר עליו, וכל הריבוי בהשתדלות רק יגרמו לו שיסתובב עוד סיבובים רבים עדי בואו אל המנוחה ואל הנחלה. רמז נוסף מצינו בו, כי ה'דריידע"ל' מסתובב למטה אך ורק על ידי הסיבוב מלמעלה, כיוצא בו היא הנהגת העולם, שכל מה שמסתובב כאן למטה מסובב על ידי שוכן מעלה.

עוד אמרו לרמז, כי כפי שיסובב עצמו פנימה אל הבורא יתב"ש (ויך אריין דרייען צום באשעפער) כך יזכה לסובב עצמו החוצה מסבך צרותיו (ויך ארויס דרייען פון אלע פראבלעמען).

סיפר ה'בן איש חי' זי"ע, משל לאחד שהיה מהלך בתוככי יער עבות, ורק מקלו בידו, בתוך כדי הילוכו הגיח לעברו דוב אשר רצה לטורפו ולאכול את בשרו, מיד הרים האיש את מטהו והעמידו כאילו קשת בידו ועומד הוא לזרוק חץ, ואכן נתפחד הדוב ובין רגע נפל על הארץ – מת, התמלא האיש שמחה, והחל להלל את המקל שבידו על שהצילו ממוות לחיים, עבר שם אחד ואמר לו, שטיא, וכי תעלה על דעתך שהרגתו במטך, לא כי, אלא על עץ גבוה בסמוך אליך עמד צייד וקשתו בידו, וכראותו האיך שהדוב מתקרב אליך ירה בו חץ ומזה נפל הדוב מת, ולענייננו יאמר, מי שאינו מבין שכל הקורה עמו על פי מעלה הוא – שמשם באים כל ה'חיצים' הן לטוב הן למוטב, הרי הוא דומה ממש לזה שהיה מהלל למקלו על שהצילו, ולא שם על לבו שיש אחד ממעל שעשה הכל.

על פי אלו הדברים מבאר ה'בן איש חי' את הפסוק (מח, כב) 'ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי', ומתרגמינן 'בצלותי ובבעותי', (בתפילתי ובבקשתי), והיינו שאמר לבניו, אל תדמו בנפשכם – שבמקלכם וכלי זיינכם ניצחתם את אנשי העיר 'שכם', לקחת אותה מיד האמורי, לא כן, אלא 'התפילה' – בצלותי ובעותי לבורא כל עולמים היא אשר לחמה ועשתה הנצחון.

ד. וביאור דבריהם ז"ל, על פי דבריו של הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שהמשיל משלו, לאב שרצה להרגיל

צדיק וישר הוא, כי מדרכו של עולם כאשר ישען איש ויסמוך עצמו על רעהו – אפילו שלא בצדק ויושר, לא ילך לו הנסמך לדרכו, - אם רק מעט 'ישרות' יש בו בנסמך. בידעו שה'סומך' יפול על הארץ ויפצע בראשו וגופו. ואם בקרוצי חומר כך, ק"ו לגבי הקב"ה ש'צדיק וישר' הוא, בוודאי שלא יתן למוט רגלנו, אף אם איננו ראויים לכך על פי מידת האמת.

ובן כתב ה'חזון איש' (אמונה וביטחון פ"ב ז) 'יש עוד במידת הביטחון, כי על הכוונה שורה רוח

מאד' – ולא סמך עצמו על הבטחת הקב"ה 'והנה אנוכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך' (כח טו).

כי 'שמירה עליונה' יש על המחזיק עצמו בביטחון, כמה שנאמר (תהלים כו ג) 'אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי, אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח', וביאורו, לא יירא לבי - אף אם תקום עלי מלחמה, כי הנני בוטח בה, ובעבור הביטחון אכן יהיה לו ה' למשען ולעזר מצריו, (כיו"ב ביאר ה'אלשיך' רוממות קל תהלים כו ג).

ובן רמזו בפסוק (דברים לב ד) 'קל אמונה ואין עוול

את בנו שלא לפחד מכל דבר שבעולם, מה עשה, הליבש עצמו בעורו של דוב, והיה מהלך סביבות בנו ובתוך כך השמיע קולות משונים ומפחידים כדוב. אך הבן שחכם היה הכיר כי בתוך הדוב מסתתר אביו רחומו, התבונן בפניו וזעק לעברו, אבי אבי, הרי לא דוב אתה אלא אבי, אף אם תתסתר מתחת לעור הדוב מכיר אני אותך, ולא אפחד, כי הרי אבי אתה, פשיטא ואין צריך לומר שבאופן כזה אין כבר כל טעם שישאר האב בבגדי הדוב, אלא מתגלה הוא במלוא הדרו בפני הבן 'בפנים מאירות', כך נמי כביכול אצל 'אבינו שבשמים', פעמים והוא רוצה להוכיחנו, לכן מסתתר מאתנו מתחת לדרכי הטבע - בכל מיני קשיים וצער, והכל בכדי לעוררנו, אמנם אם נביט מתחת להסתר והטבע, נגלה ש'אבינו' נמצא מתחת לכל זה – ונזעק אליו 'אבי אבי' לא אירא רע כי 'אתה' עמדי, כי אתה צדיק על כל הבא עלינו, אז, אין כבר כל טעם כביכול שישאר האב מתחת למעטהו בהסתר, ויתגלה אלינו מתוך רחמים וחסדים מגולים.

כיוצא בדבר ביאר מרן הבעש"ט זי"ע את הכתוב (תהלים צב י) 'כי הנה אויביך ה', כי הנה אויבך יאבדו', כאשר יכיר האדם שכל אויביו ומציריו באים לו מה', והוא המסתתר תחת כל ההפיכה, אזי כי הנה אויביך יאבדו, יתבטלו כל צרותיו.

ה. סיפר הגה"ק הגרי"ז מבריסק זי"ע שבנישואיו קיבל כנדוניא מחמיו העשיר - רחוב בווארשא הבירה עם כל הבתים שבו, אחר איזה זמן ראה הגרי"ז שכל 'עסקי בתים' הללו מפריעים לו מחוק לימודיו, לכן החליט למכור את הכל, ופנה ל'סרסור' (מעקלער - מתורן) שימציא לו קונה על כל הרחוב כולו, אדהכי והכי פרצה המלחמה (מלחמת עולם הראשונה), והרב מבריסק נאלץ לברוח ממקומו, משחזר לעירו כבר לא היה הסרסור בין החיים, הלך הגרי"ז לבתי הממשל לברר אודות הרחוב שלו, ואז נתגלה לו שסרסור זה היה איש רע מעללים - גנב וגזלן גם יחד, והעביר את כל 'הבעלות' ב'רשימות העיר' על שמו, ומכיוון שכך נותר הגרי"ז בעירום וחוסר כול, וכדי לחזק את עצמו למד אז עשרות פעמים את 'שער הביטחון' מספר 'חובות הלבבות', לאחר מכן נענה הגרי"ז ואמר, עד עתה דימיתי בנפשי ש'עשיר' הוא מי שתחת בעלותו רחוב שלם בווארשא, אך מעתה יודע אני שהעשירות האמיתית היא מי שלמד עשרות פעמים את שער הביטחון, כי בטחונו מביא לו שמחה ושלוות הנפש ואין לך מאושר הימנו.

ו. הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע אמר פעם לברר עד היכן חובת ההשתדלות, שהדבר דומה לאדם התוקע מסמר בכותל, כל זמן שהמסמר נכנס לעובי הקיר, ממשיכים להכות בו לתקעו עמוק יותר, אמנם ברגע שרואים שהמסמר הולך ומתעקם, מפסיקים מלהכות בו, כי אז תגדל 'עקמומיתו', כך הוא בענין ההשתדלות, על האדם לעסוק ולהביא טרף לביתו, עד - שרואה שהדבר מעקמו ומסיטו, אף רק במעט

באר הפרשה - וישלח

ד

הקודש, ומתלווה עמו רוח עוז המבשרו כי אמנם ומצינו כי אף יעקב אבינו חשש שיש לו פנימה ה' יעזרהו!'.
בבטחוננו בה', לכן אמר (לב יא) 'קטונתי

מדרכי התורה, כגון שעוסק בה על חשבון 'קביעת עיתים' או 'תפילה בציבור', או אז יחדול מהשתדלותו ז' (הובא ב'מעשה איש' ח"א עמ' רפ"ב).

הגר"א מוילנא ז"ע היה מספר בשבח 'כוח הביטחון' של יהודי פשוט שבפשוטים, ומעשה שהיה כך היה, בימי גלותו של הגר"א איקלע לביתו של 'חוכר' אחד. והימים ימי סוף השנה, לכן שלח הפריץ לתבוע מעמו את דמי החכירה לשנה הבאה, אך לאותו יהודי לא היה די מעות לשלם לו והוא החזיר את השליח ריקם. הפריץ שלח שוב להודיעו שבאם תוך כך וכך ימים לא יבוא אליו עם הכסף במלואו אזי יושלך הוא ובני משפחתו אל בור אפל ויסבלו ייסורים רבים. ואמר אותו יהודי להגר"א שהרי הוא בטוח באלוקיו ואם כן למה לו לירא מבני אדם, ואכן הכרת פניו ענתה בו דבריו יוצאים מן הלב באמת ובתמים. בהגיע היום המיועד לפורענות עדיין לא היה בידי היהודי את המעות ואף לא טרח להלוותן מרוב בטחוננו האמיץ בהקב"ה, אלא הוא פנה והלך ברוח טובה אל ארמונו של הפריץ. בראותי את היהודי הולך בטוב לבב הלכתי אחריו לראות איך יפול דבר. היהודי הגיע אל בית הפריץ והוצרך להמתין מחוץ לחדרו של הפריץ עד שיוכל להיכנס אליו, לבינתיים יצא מחדרו של הפריץ איש נכרי שניגש ליהודי וסיפר לו, הנה באתי הנה להציע לפריץ איזה מסחר טוב, אלא שאחר דו"ד דרש הפריץ ממני סכום גבוה מידי על כן עזבתו לנפשו מבלי לעשות את ה'עסק', אמנם, אף בסכום זה עדיין העסק כדאי לי במאוד, אלא שמפאת 'עסקי כבוד' לא אוכל לחזור אליו ולחתום על העסק, על כן אבקשך שתואיל לשמש כסרסור עבורי ולשוב להציע את העסק בפני הפריץ, ואת שכרך לא אקפח, בתוך כך נתן אותו סוחר ליהודי סכום הגון, ונכנס לפריץ ופרע את כל הקפותיו. והיה הגר"א מסיים, עד כדי כך גברה מעלת האמונה אצל יהודי פשוט בדורות הקודמים.

ז. מצינו בגמרא (עירובין גז.) שהמשילו את העולם הזה לבי הילולא, דהיינו לבית חתנות ומשתה נישואין. יש שביארו, כי הנה בשעה שאדם משיא את אחד מצאצאיו, הרי עפ"י רוב ילווה מעות לצורך הנישואין כי רבים הם. ו'חובות' אלו אינן נותנים מרגוע לנפשו. מכל מקום בהגיע זמן הכנסת חתן וכלה לחופה ישכח ה'מחותן' מכל חובותיו, ישמח ויגיל ב'שמחת הנישואין'. כיו"ב 'האי עלמא כבי הילולא' – המשכיל מהלך כל ימיו כאותו 'מחותן' בשמחת הנישואין, ישליך כל יהבו ודאגתו על אביו שבשמים, ואילו הוא עצמו ישמח ויגיל במתת גורלו אשר חלק לו ה'.

והנה, ידוע כי אף לאה אמנו הייתה עקרה עפ"י דרך הטבע (עיי' ספורנו בראשית כט לא), והטעם שזכתה לפרי בטן על פני רחל אחותה, כי רחל אמנו ידעה ש'ויאהב גם את רחל מלאה', וידעה שיש לה בעל רבי וגדול בישראל המחבבה, ממילא סמכה עצמה על כוחו של יעקב אבינו, ומשסמכה על בשר ודם עצר ה' את רחמה עוד ולא ילדה. אך לאה אמנו ידעה היטב שאין לה מה לבטוח על יעקב אבינו, על כן השליכה את כל מבטחה על הקב"ה ומיד נפקדה בזש"ק. ואף רחל כאשר לא סמכה על יעקב כמו שכתב הרמב"ן (ויצא ד"ה הבה לי) וז"ל, והנה הצדקת בראותה שלא תוכל להיסמך על תפילת יעקב, שבה להתפלל על עצמה, אל שומע צעקה, וזהו 'וישמע אליה אלוקים'.

בעניין זה מסופר על האחים הקדושים הרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ע והרה"ק רבי יוחנן מראחמיסטריווקא ז"ע ששניהם הנהיגו חצרות, אלא שב' חילוקים היו ביניהם, כי בטאלנא הסתובבו אלפים רבים של חסידים ואנשי מעשה ובחלקם הגדול היו עשירים מופלגים. ואילו בראחמיסטריווקא לא היה מספר החסידים רב – ורובם ככולם עניים מרודים, פעם שאלו את הרה"ק מטאלנא לפשר הדברים שחסידי עשירים הם ואילו חסידי אחיו מחוסרים פרנסה. הואיל ביאר, ואמר, הנה בצל קורתני באים חסידים רבים, ובשעה שאחד מהם בא להכנס אלי בכדי להזכיר את מצוקתו בפרנסה עליו לחכות שעות

שנתירא מעשו, כדכתיב ויצר לו, וכן מצינו גבי משה, שאמר לו הקב"ה 'כי אהיה עמך', והזיקו בדרך במלון לפי שנתירא מפרעה כדכתיב שלח נא ביד תשלח.

על פי זה ביאר הרה"ק מזוטשקא זי"ע (נחל יצחק ד"ה וירא כי), את הכתוב וירא כי לא יכול לו, ויגע בכף יריכו ותקע כף ירך יעקב בהאבקו עמו, כי באמת לא הייתה יכולת בידי המלאך להזיק ליעקב - מחמת שלא הורשה מאת הבורא. מה עשה שרו של עשו - ויגע בכף יריכו - החזיק בו בחזק מבלי עשות לו מאומה, ואם היה יעקב מבין כן לא היה ניזוק כלל וכלל, אך מחמת שחשב שהוא הלוחם, והחזיר לו בהאבקו עמו, מחמת ההתאבקות והזעזועים נדחקה כף יריכו, ונמצא שהוא גרם לעצמו התקיעה. הנה אף שאין לנו השגה בבחיר שבאבות, מ"מ ללמדנו באה תורה שנבטח בטחון גמור בה', מבלי לפחד משום דבר שבעולם, ואז נושע תשועת עולמים.

מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן ועתה הייתי לשתי מחנות, וכך ביארו בקרא קטונתי - נתמעטה אמונתי, כי מלפנים עברתי במקלי את הירדן - ללא כל חשש ופחד, כי בטח ליכי באלוקי צורי, ועתה כעת ירא אנכי מפני עשו עד שהייתי לשתי מחנות מחשש שלא יכה את המחנה כולו, והלימוד לדין, כי אף שבוודאי על האדם לקיים מצוות 'השתדלות' ויש לו להיזהר מהסכנה עד כמה שידו מגעת, אבל כאשר מן השמים הביאוהו לידי מצב (הנראה) לא יאבד עשתונותיו מרוב פחדו, אלא יתחזק בביטחון ואמונה כי ה' ישמרהו ויציילהו מכל פגע (פה קדוש להגרי"צ בהגר"ח מוואלאזין זצוק"ל, ליקטים רות א כ).

מצינו בדברי הריב"א (עה"ת) כי החשש והפחד מביאים על האדם את מידת הדין ח"ו, וכביאורו בפסוק (לב כו) 'ותקע כף ירך יעקב, וז"ל. אף על פי שהבטיח לו הקב"ה לשומרו כדכתיב 'ושמרתך בכל אשר תלך', הזיקו המלאך - לפי

מרובות עד שיגיע זמנו להכנס, וגם לאחר שהגיע שעתו אינו שוהה בקודש פנימה כי אם שעה מועטת והברכה שמברכים אותו ברכה קצרה היא, ומכיוון שכן יאמר לעצמו, הרי כמעט ולא ברך אותי הרבי, אין לי על מי לסמוך אלא על הקב"ה, והרי הוא נושא עיניו לשמים בבקשת הפרנסה, ועל כן הפרנסה באה לו בכבוד גדול. לא כן אצל אחי שחסידי מועטים הם, וכל אחד מהם הצריך לפרנסה נמצא בחדרו זמן מרובה, ובזמן זה הרבי מאזין לקול שוועתו, ומעודדו עד שהחסיד משליך יהבו על הרבי וכבר אינו מתפלל ומקווה כ"כ להקב"ה, על כן מתקשה הוא על המחיה ועל הכלכלה.

ח. לאידך גיסא, איתא ברשב"ם (לב כה) וז"ל, ויאבק מלאך עמו שלא יוכל לברוח מעשו שלא יהרגהו נפש, ויראה קיום הבטחתו של ה' שלא יזיקהו עשו, והיינו שאדרבה, לא עזבו ה', אלא ששמרו לבל יברח משם, ו'התייצבו' וראו את ישועת ה'.

ט. בעת מגורי הגרי"ז מבריסק זצוק"ל ב'ווילנא', היה השלטון מחרים מזמן לזמן 'דירות' עבור קציני הצבא ופקידי הממשל, ובתמורה היו נותנים לבני הבית דירה מחוץ לעיר. על כל דירה שהיתה ברשימת הצבא היו בני הצבא תולים מודעה על דלת הבית שייתכן ויצטרכו את דירתם, להיותם מוכנים אחר הודעתם בשנית - לעזוב את הבית תוך ארבעים ושמונה שעות. ביום מן הימים בהגיע אחד מבני מבית המדרש וירא על השולחן 'מודעה' כזאת, ועוד אמר לו הגרי"ז כי הודיעו להם שתמורת דירתם יקבלו בית מדור הרחק - מחוץ לעיר. החל הבן לחשוש, מה יהיה, האם נאלץ לעזוב את 'ווילנא המעטירה', אותו היום 'יום שלישי וישלח' היה, ופתח הגרי"ז חומש בראשית ואמר - לאחר שנאבק יעקב עם המלאך שרו של עשו, אמר לו המלאך 'כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל', ופירש"י, 'עם אנשים' - עשו

באר הפרשה - וישלח

ו

בהקדם ביאור בנוסח שאנו אומרים בתפילת 'נשמת' - 'עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ה' אלוקינו ואל תמשנו ה' אלוקינו לנצח', דבשעה שאדם מכיר שכל זה שעד הנה עזרונו הכל היה אך ורק מרחמיך - רחמי ה', כמו כן מה שלא עזבונו הוא רק חסדיך ה', אזי הוא מוכרח שאל תמשנו ה' אלוקינו לנצח, כי אם היה הדבר תלוי בזכויותיו של אדם הרי אפשר שיתמו זכויותיו. אבל מכיוון שהכל בא עליו מתוך רחמי וחסדי ה' שוב אין חשש שיפסקו, שהרי - הטוב כי לא כלו רחמיך, והמרחם כי לא תמו חסדיך'.

ולכן לא חשש אברהם שמא יגרום החטא כי 'ויחשבה לו צדקה' - החשיב את כל הטובה שהיה לו עד עתה כצדקה וחסד מה' - לא בזכות מעשיו, והרי חסדיו יתברך אין להם קצבה".

כיו"ב כתב ה'ספורנו' וז"ל (לב כו) 'וירא כי לא יכול לו - לרוב דביקותו תמיד בקל יתברך במחשבה ובדיבור, על כן היה יעקב שמור אף מ'שרו של עשו', אמנם היאך היה 'ויגע' בכף יריכו, - הודיעו החטא העתיד במדריכי עמו (פירוש, שהודיעו 'עתידות' עמו, שעתידים בניו לחטוא ואף נשיאי עמו), ובדאגתו בזה פסק הדיבור, ואז ותקע כף ירך יעקב בהיאבקו עמו'.

ואל תטשינו - המכיר שהכל מחסדי הבורא לא תפסק טובתו לעולם

בפרשתן (לב ה) 'וירא יעקב מאד', ובחז"ל (ברכות ד.) שאף שכבר הבטיחו ה' ושמרתך בכל אשר תלך', מ"מ היה יירא - שמא יגרום החטא, והנה גבי אברהם אבינו מצינו שלא היה ירא כן אלא (טו, ו) 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה'. ובביאור הדבר, כתב הגר"א (בביאורו על 'משל' כה טו)

ולכן, ולכאורה קשה, הרי עדיין לא נפגש יעקב עם עשו, ועדיין לא הוכרעה מלחמתם כלל וכלל, והאיך אמר לו המלאך - כי שרית ותוכל, אלא, צריך לומר, שכל מה שיארע כאן בהאי עלמא, אינו נקבע כי אם ממעל, ואם ניצח יעקב את 'שרו של עשו' נחשב כמו שכבר הוכרעה המלחמה, וכבר אפשר לומר 'ותוכל' לו לעשו. כמו כן לעניינינו, אין להתייחס כלל למה שאומרים פקידים הצבא כאן בעולם, כי אם למה שאומרים בשמים, ואם מן השמים אמרו שנשאר בביתנו - לא יועיל להם כלל לשנות את הכרזת מעלה, והעידו בני המשפחה, כי במשך אותם הימים הרבו בני הצבא לבוא ולבדוק את ה'דירה', ויהי אך פתחו את דלתות הבית והחלו להכנס, מיד נסו משם כל עוד נפשם בכפם, על אף שהדירה היתה ממש גדולה ומרווחת. והיה הדבר לפלא, כי בני הישיבה שנתרו בוילנא סיפרו, כי מיד למחרת היום שעזב הרב את העיר, הגיע אחד מקציני הצבא לדור בה.

י. כתב הרבינו בחיי בפרשתן, (לב, יא) 'כי במקלי עברתי את הירדן הזה, ועתה הייתי לשני מחנות', וז"ל - מכאן, שחייב אדם שיזכור בזמן השלווה את ימי הרעה, כדי שיתבונן ביתרונו שיש לו עתה, ויודה להקב"ה על זאת, וכן אמר שלמה המלך ע"ה (קהלת ז יד) 'ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה', פירוש, 'ביום טובה' ראה וזכור מיום רעה'.

יא. ידוע שדעתו של הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע לא הייתה נוחה בעניין ה'ביטוח' (אינשורענסיס), והיה סבור שעל האדם לתלות כל בטחונו בבוראו בלבד (אמנם, לבה של הרבנית נטה לעשות הביטוח) ביום מן הימים בשנת תרס"ג פרצה שריפה בר'אדין' (עיירת מגוריו של ה'חפץ חיים'), וכילתה את רוב בתי העיירה, משהגיעה האש אל בית ה'חפץ חיים', עמדה מלילך. כעבור כמה ימים, הגיעו כמה 'אנשי ביטוח' ויפתו בפיהם ובלשונם את כל אנשי העיירה שיעשו 'ביטוח' על כל נכסיהם, ואף בצל קורתו של ה'חפץ חיים' נכנסו האנשים, אמנם, ה'חפץ חיים' לא היה בביתו באותה שעה, וממילא נקלה עליהם המלאכה, כי הרבנית חתמה מיד על ה'ביטוח', כשחזר ה'חפץ חיים' אל ביתו, ושמע את אשר היה, הביע את מורת רוחו מכך... לשנה הבאה שוב פרצה שריפה - אך הפעם לא פסחה על ביתו של ה'חפץ חיים', אף בתי בניו וחתניו נשרפו, נכנסה

באר הפרשה - וישלח

ז

יש איזה 'אושר ותענוג' בהנאות העולם ובעשיית חטא, ופעמים שיבוא ויעלה דמיון באיש שכבר 'חוטא ופושע' הוא ונגעלו בפניו דרכי תשובה, והכל רק דמיון מבלי ממשות כלל.

עוד מתכססיו של יצר מרומז בפרשתן (לב, ל) 'וישאל יעקב ויאמר מה שמך, ויאמר למה זה תשאל לשמי', וידועה הפליאה מדוע חפץ יעקב לדעת מה שמו, (וכי חפץ היה להשתדך עמו וכדו'), ועוד,

נדמה להם - כל כוחו של יצר אינו אלא דמיון בפרשתן (לב יז) 'עברו לפני ורווח תשימו בין עדר ובין עדר' וברש"י 'ורוח תשימו - עדר לפני חברו מלוא עין, כדי להשביע עינו של אותו רשע ולתווהו על ריבוי הדורון'. וידועה התמיהה וכי ריבוי דורון יש כאן והרי אינו אלא דמיון בעלמא. וביאר הגאון רבי יחזקאל לעוונישטיין זי"ע, כי אכן כל מהותו של אותו רשע עשו הוא היצר הרע - להטות את הבריות בדמיונות שוא ומדוחים כאילו

הרבנית אל ה'חפץ חיים' ואמרה לו, עתה כבר מסכים הנך שצדקתי בהצטרפתי לביטוח, ויען ה'חפץ חיים' ויאמר, אני מאמין באמונה שלימה כי אם לא היינו חתומים על הסכם ביטוח לא היתה השריפה נוגעת בבתינו, וראיה לכך, שאשתקד שלא היינו 'מבוטחים' לא באה השריפה לנחלתנו...

עוד במשנת ה'חפץ חיים' - 'והבוטח בה' חסד יסובבנו' (תהילים לב י), כמו שהנותרן לחולה 'רפואה' (תרופה) שהיא מרה מאד, יעטוף אותה במעטה רך ונעים (קפסולה) בכדי שלא ירגיש החולה את המרירות שברפואה, כך נמי, בכל מיני 'מרירות' המתרגשים ובאים על האדם, יתעטף ויעטוף את הצרה בבטחון, ואז יומתק לו הכל, ולא ירגיש שום מרירות כלל.

לאחר שחזר הרה"ק ה'חידושי הרים' זי"ע מהלווייתו של אחד מבניו ל"ע (ידוע שאיבר י"ג מצאצאיו בחייו) התיישב על הארץ כדין 'אבילות', אך שלוות נפשו וצהלתו לא משה מפניו, שאלה אותו הרבנית במר נפשה, וכי תרנגול קברנו זה עתה... ענה לה הרה"ק - את ה'פעקיל' (הצרה) מקבל האדם מידי אבינו אב הרחמן, על פי נסתרות דרכיו, אך צער ועגמת נפש לוקח האדם לבדו על עצמו, אלא על האדם לחזק עצמו בבטחון, ולהאמין שלטובה מה שאירע לו, ואז תסתלק עגמת נפשו, ויהי יחיה מתוך שמחה והרחבת הדעת. יב. אחד מטכסיסי היצר, שבהזדמן מצווה לידי האדם מיד יבוא לומר לו, מה לך לקיים מצווה קטנה כזו, ומה לך לטרוח עליה. וכבר אמר הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זי"ע שבכהאי גוונא יענה ויאמר ליצרו, אם כדברך, מדוע תתייגע כל כך למנוע אותי מקיום מצווה כזאת, אין זאת אלא מאחר שגם אתה יודע ומכיר בערכה של כל מצווה קטנה.

יג. איתא בגמ' (סוכה נב.) שהיצר הרע 'צדיקים נדמה להם כהר, ורשעים נדמה להם כחוט השערה', הקשה הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע מהי האמת - היצר הוא הר גבוה או חוט השערה. הוא מותיב לה והוא מפרק לה, מלשון הגמרא גופא - 'נדמה' נדמה', והיינו שכל מהותו של יצר אינו אלא דמיון בעלמא, ועל ידי דמיון אפשר להיראות בשבעים פנים, לזה כהר ולזה כחוט השערה.

מתאמרא בשם הבן איש חי זי"ע שמצינו שהכיר שבו טיהרו הכהנים את עצמם עשו ממראות הצובאות, והרמז שבדבר, כי המראה הנראה בתוך המראה נראה כ'מציאות' אמיתית, אך באמת אינו אלא דמיון חזק של המשתקף בה עד שנראה כאילו זה האדם עצמו. כיו"ב הנם כל פיתויי היצר - נראים לאדם כטובה, אבל באמת אין זה אלא דמיון שווא, ובזה פי' את הכתוב 'מים גנובים ימתקו' והרי אין 'מתיקות' במים, אלא שהיצר מדמה לאדם שיש במים מתיקות, וזה כל עניין החטא שאם האדם רק יתבונן ולו מעט יראה לנכון שהכל הבל ודמיונות שוא.

את הדבר המשילו לילד קטן המהלך ברחובה של עיר בלילה, ולצידי הרחוב יש מנורות אור המטילים צל למרחק, הילד נפחד ונרעד מן הצל - אשר נראים בו תנועות משונות ומטילות אימה, מה יעשה האב

באר הפרשה - וישלח

ה

של עשו והכניעו, אלא מבאר הרה"ק רבי לייבל אייגער זי"ע (בספרו 'אמרי אמת'), מכאן, דאין הקב"ה דורש ובודק אם ניצח האדם את יצרו, אלא אך ורק 'כי שרית' - אם עמד בקשרי המלחמה נגד יצרו ומכעו, ואילו הניצחון 'מתנת חנם' הוא משמיא ולא מכח האדם, ורק המלחמה נקראת על שם האדם, ועל שמה נקרא 'ישראל'.

ובבר אמרו לד"י, שהמלאך אמר 'כי שרית... ותוכל', וברש"י 'אנשים - עשו ולבן, ולכאורה תמוה וכי לזה 'ותוכל' קרינן ליה, כשהוא 'צולע על ירכו', ואחר שלבן רימהו עשרת מונים, אלא, כי אכן הממשיך במלחמתו עם היצר, אף לאחר שנפל 'והוא צולע על ירכו' - לזה ייקרא 'ותוכל', כי אין הבורא דורש מבריותיו כי אם את המלחמה, ולא את הנצחונות.

ובך ביאר ה'בני יששכר' (חודשי כסלו-טבת מאמר ג אות יא) בלשון חז"ל (שבת כא:): 'כבתה אין זקוק לה', שעל האדם להתייגע בתורה (וה"ה לכל עניי עבודה) אפילו אם הוא מרגיש 'כבתה' - שאטום

מדוע האריך וענה 'למה זה תשאל לשמי', ולא אמר אין רצוני לגלות מה שמי, אלא, דהרי שרו של עשו - הוא היצר המסית ומדיח, וידוע, ד'מהותו' של דבר נרמז בשמו (עיין יומא פג:, רבי מאיר הוה דייק בשמא), לכן שאלו יעקב 'מה שמך' - מה מהותך וכחך, שבו הינך מפיל ברשתך את בני ישראל, ויענהו 'שרו של עשו', מהותי - 'למה זה תשאל לשמי', שאני מכניס את האדם לבלבול הדעת והמת, שלא יעמוד להתבונן ולשאול את עצמו, מדוע אעשה כך וכך, בדברים שלבסוף אתחרט עליהם, וכיו"ב בשאר תמיהות העולים בדעתו. כי כאשר היהודי מתבונן אפילו מעט כבר יבין שלא לרוץ אחר יצרו כסומא בארובה.

ויאבק - אין הקב"ה דורש מאתנו לנצח את היצר אלא לעמוד בקשרי המלחמה

בפרשתן (לכ כט), 'ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל, כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל', ולכאורה קשה, מדוע קראהו בשם 'ישראל' ע"ש 'כי שרית', היה לו לקראו איזה שם ע"ש ותוכל - שניצח את שרו

להשקיט סערת רוחו, יקריבנו אל מקור האור ונסו הצללים ויחד עמם כל הפחד והבהלה, כי באור המאיר רואים שכל הצל אינו דבר ממשי כלל, אלא דמיון ומשל.

כך נמי, האדם המתפחד מצללי היצר - המצייר לעיניו כי אם יעשה כך וכך מרה תהיה אחריתו - מה תקנתו, יתקרב אל מקור האור, והיינו להאיר נשמתו במעט התגברות והתעצמות ויראה כי הכל דמיון ועורבא פרח.

וכך היה אומר הרה"ק מקאצק זי"ע, כי אכן אמת הוא שהיצר 'אריה' הוא, אלא שהוא אריה מ'נייר' - יגש ויתחיל לקרעו ויראה כי בידו וביד כל אחד לקרעו.

יד. ומכאן הרווחנו עצה הוגנת - שיתבונן היטב מה יעלה בידו ביום המחרת, כשתגמר הנאתו. וכדברי הרמב"ן (לעיל בה לד) 'וזו סיבת ביזוי הבכורה, כי אין חפץ בכסילים רק שיאכלו וישתו ויעשו חפצם בעיתם ולא יחושו ליום מחר'. וכיו"ב מבארים בקרא (שמות ח יט) 'ושמתי פדות בין עמי ובין עמך למחר יהיה האות הזה', כי ההבדל ופדות בין ישראל לעמים הוא למחר, שאומות העולם אין עומד בפניהם אלא היום בלבד, ואין משימים מבטם לתכלית ולסוף מה יהא בגורלם, אכן בני ישראל רואים לנגד עינם את יום המחרת, ומה יצא בסוף דבר.

טו. ואם אמור יאמר העובד, קשתה עלי המלחמה, ואיככה אוכל לנצח 'מלאך של אש', להתגבר על כל המניעות והנסיונות אשר הוא מעמיד לנגדי, אף אתה אמור לו, התבונן במשחק ה'דריידע"ל' (סביבון), אשר האדם מסובבו מעט, והוא הולך וסובב עוד ועוד, כמו כן בעבודתו ית', על האדם רק להתחיל, לפתוח במלחמה, ואז 'ה' ילחם לכם', לעמוד לימינו להיות לו עזר מצריו, שיוכל להמשיך בעבודת הקודש.

מסירות נפש, שיכבטל כל חושיו וכל תאוות לבו אל בוראו בחיי חיותו זה עדיפא מיניה, דהנה אמרו חז"ל 'וחי בהם' ולא שימות בהם (יומא פה:), ואמרו (אבות ד רי"ז) 'יפה שעה אחת של תורה ומעשים טובים בעולם הזה יותר מכל חיי העולם הבא'.

היטהרו והחליפו שמלותיכם - חונת האדם לברוח מהיצר וכת דיליה

בפרשתן (לה, ב) 'ויאמר יעקב אל ביתו ואל כל אשר עמו, הסירו את אלהי הניכר אשר בתוכם והטהרו והחליפו שמלותיכם, ומפרש ה'כלי יקר' דלכן אמר 'אשר בתוכם' ולא 'אשר בידכם', לרמוז על היצר הרע' כמאמרם ז"ל (שבת קה:): 'לא יהיה כך אל זר (תהילים פא י) - איזהו אל זר שבגופו של אדם, הוי אומר זה יצר הרע'. על כן הזהירם תחילה הסירו את אלוהי הנכר אשר 'בתוכם' - היטהרו מהרהורי חטא ועוון, ואחר כך

וחתום לבו. אינו זקוק לה' - כי אין העבודה המוטלת על האדם להשיג את הנצחון, אלא רצונו של מקום ב"ה שידליק את השלהבת - יתייגע לעמוד במלחמה, ואם כבתה אין זקוק לה.

ובזה ביארו (ר' חיים עוזר זצוק"ל, ועוד) את האמור 'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה'. כי רצה הקב"ה שיזכרו בני ישראל את המלחמה שבין יעקב אבינו לשרו של עשו - הוא השמן הוא יצה"ר, כי כל עצם קיום ויסוד היהדות היא המלחמה כנגד היצר הרע כאמור, בכל יום בכל עת ובכל שעה.

כתב ה'שפת אמת' (אמור תרמ"ג), על הכתוב (ויקרא כב לב) 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' - המוסר נפשו להריגה על קדושת שמו יתברך בא על ידי זה לשלימותו, מכל מקום הרי זה 'בחפזון ובמהירות', אבל מה שאדם פועל 'בשיחיה' מתוך

טז. חמשה בנים אבדו לו להגה"ק רבי מיכאל בער וייסמאנדל זצוק"ל אב"ד נייטרא בשנות הזעם, אחר עבור ימי האימים הקים מחדש את ביתו ונולדו לו חמשה בנים, בהכניסו את הבן החמישי בבריתו של אברהם אבינו, נענה ר' מיכאל בער ואמר, הנה חמשה בנים יש לי בשמי מרום וחמשה בעולם הזה, על אלו שבעולם הזה אני אומר 'נקדש את שמך בעולם כשם שמקדישים אותך בשמי מרום', פירוש, בזה שאלו החמשה הנמצאים בזה העולם יקדשו את עצמם בקדושה וטהרה, יהיו נחשבים באותה דרגה של החמשה האחרים, כשם שהם קדשו אותך בשמי מרום - בעלותם השמימה על קידוש השם, כך ממש ייחשבו אם יחיו את חייהם בעולם השפל הזה בקדושה וטהרה.

בפרט 'בפרשה' זו, המדברת רבות אודות מלחמות עם היצר ושרו של עשו, כפי שהיה הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע נוהג לכתוב את פרשת וישלח 'פרשת המלחמה' (אקשן)...

יז. סיפר כ"ק אדמו"ר רבי יעקב יוסף מספינקא זי"ע עובדא דהוי בשעה שהכתירו עדת החסידים את הרה"ק רבי יהודה צבי מראזלא זי"ע לישיב על כס הנהגה. באותה שעה ישב הרה"ק ובכה מי אני ומה מעשי לעמוד במקום גדולים ולישב על כסא רם ונישא של הצדיקים הקדושים, מורי חמי הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע ואחריו הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע. לאחר זמן שב ונענה בנוסח זידיטשוב הידוע. אמרו חז"ל כי מי שיש בידו מאתיים זוז כבר יצא מגדר עני ואין לו ליקח מקופה של צדקה ולאכול מן התמחוי. ובירושלמי (פאה ח ח) אמרו שאם יש לו חמישים זוז בלבד אלא שהכניסם בתוך 'עסק' המרוויח נחשב לו כמי שיש בידו מאתיים זוז ויצא מכלל עני. ובלשונם 'טבא חמשין דעבדין ממאתן דלא עבדין' (עדיפים הם 'חמישים' המביאים לאדם 'פירות' ממאתיים שאינם פועלים מאומה). ומטעם זה עצמו עלי לישיב על כסאם, כי הם כבר אינם עבדין בהאי עלמא, וגנוזים נשמותיהם בעלמא דקשוט, ואילו אנכי עדיין חי וקיים ועדיין בידי לקנות ולהשיג תורה ומצוות, על כן 'אשובה ארעה צאנך אשמור'. ואין לו לאדם כי אם להתחזק בכל עת ועונה.

באר הפרשה - וישלח

והחליפו שמלותיכם - שבכל עת יהיו בנדיך לבנים (קהלת ט ח), ואז יהיה בידם לבוא אל שער המלך".
ולפי כמה שיברה מהיצר כך יזכה לגילוי השכינה וסיוע ממעל, וכביאורו של הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע (וישלח תשל"ד) את הכתובים בפרשתן (לה א-ז) 'לקל הנראה אליך בברחך מפני עשו אחיך... כי שם נגלו אליו האלקים בברחו מפני אחיו, שבאותה המידה שהאדם בורח מפני עשו - היצר הרע, כך נראה ומתגלה אליו הקב"ה. ובעצם בריחתו משרה עליו השכינה הקדושה, ומתגלה אליו האלוקים".
ובפרט עליו להיזהר מהיצר העושה עצמו כאחיו וידידו המתכוון רק לשלמו ולטובתו,

יח. פעם פגש הבית הלוי זצ"ל את אחד מתלמידיו משכבר הימים, שאלו הבית הלוי 'מה עיסוקו של מר ומה הוא עושה' ענה התלמיד שהוא עוסק בעשיית צוקע"ר בשותפות עם גיסו ומשם פרנסתו. חזר הבית לוי ושאלו מה הוא עושה ושוב ענה התלמיד שהוא עוסק בעשיית הצוקע"ר יחדיו עם גיסו. אחר ששילש הבית הלוי את שאלתו, והלה ענה בשלישית שהוא עושה צוקע"ר. נענה הבית הלוי ואמר, הנה יהודי זה חושב כעת שיש לי איזו חסרון בהבנה, לא כן, אלא לו יש חסרון בהבנתם של דברים. כי אילו שאלתיו מה הקב"ה עושה עמו היה עליו לענות לי בסיפורי פרנסתו הבאים לאדם מן השמים. אבל מכיוון ששאלתיו מה הוא עושה עליו לענות על עסקי 'יראת שמים', כמו שאמרו (ב"מ קז:): 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים'. אחד מיסודות היראה, שיתרחק האדם בכל מאודו מחבר רע, כי ביד חבר רע להשפיע על האדם השחתה רבה ועצומה. כדחזינן במעשה הפרשה שיעקב אבינו ע"ה שהה בחברתו של שרו של עשו זמן מועט, וכבר ותקע כף ירכו והוא צולע...

פעם בא יהודי לפני הגרי"ז מבריסק זי"ע (בפרשת וישלח) ואמר לו בביאור דברי רש"י עה"פ 'עם לבן גרתי ואחר עד עתה... ויהי לי שור וחמור' ופירש"י 'ולא למדתי ממעשיו הרעים'. והיינו, שיעקב אמר לעשו, אם תתמה האיך 'עם לבן גרתי' בכפיפה אחת ואפילו הכי 'לא למדתי ממעשיהם הרעים'. אין זה אלא כי ויהי לי שור וחמור - דימיתי אותם בעיני כשור וחמור ותו לא מידי, ומה לי ולהם... על ידי כן לא למדתי מאומה ממעשיהם הרעים.

הדברים מצאו חן בעני הגרי"ז, וכה אמר, אין זהו 'פשוטן של דברים', אבל הדיבורים גופא נכונים וקיימים. כי רבים חללים הפילו 'חברים רעים', ולזה העצה שיביט עליהם כ'שור וחמור' שאין אדם בעולם הנמצא בסביבת שוורים וחמורים ולומד מהם 'הנהגות' וארחות חיים....

ואף שוודאי אסור לצער איש מישראל, ויש לנהוג כבוד עם כל בריה שברא הקב"ה בעולמו, מכל מקום - יש לעשות בחכמה ובתבונה להתנתק מחבר מרעים. וכפי שהיה מרגלא בפומיה של הרה"ק ה'אהבת ישראל' זי"ע 'מ'דארף זיין גוט צו יעדעם אבער נישט מיט יעדעם' (על האדם להתנהג בטוב לכל אחד, ולא עם כל אחד). יט. ידוע שבימי שבתו בצפת, לא היה יוצא ה'בית עין' להשתתף בהלוויית המת, פעם אחת עברה 'לוויה' של אחד מאנשי צפת בסמוך לביתו של ה'בית עין', יצא ה'בית עין' וליווה את המת עד לבית החיים, כל העם הנאספים תמהו, מה זה ועל מה זה - מה יום מיומיים, היות וזה הנפטר לא היה ידוע כי אם לאיש פשוט ביותר, בהגיעם לבית העלמין ואנשי ה'חברא קדישא' הכניסוהו לטבילה ולטהרה במקוה האריז"ל (כנהוג באותם הימים), הבחינו שרגליו שחורות ומפוחמות מאד, והשתוממו האנשים על זה, יצאו ושאלו את פי האלמנה על פשרן של דברים, פתחה האלמנה ואמרה, מעשה שהיה בשנים קדמוניות, בימי צעירותו, כשהיה רוכל במדינות הניכר, הגיע פעם אחת לבית מטרוניתא מבית המלוכה שגמרה אומר להינשא אליו, והכריחוהו בכוח לבוא אל סעודת הנישואין... ה'חתן' אשר ישב בהיכל הנישואין ראה את הגיהנום פתוחה תחתיו... ולא ידע להשית עצות בנפשו, והנה רואה הוא באמצע ההיכל חבית של גחלים לוחשות, שהעמידו לחמם את הקהל, אזר ה'חתן' עוז ותעצומות, וקפץ אל תוך אותה חבית בוערת,

באר הפרשה - וישלח

יא

ובקרבו חורש לו רע, וכך ביארו בקרא (לב יב) 'עשו' - עשו העושה עצמו כאחי, ומציג בפני 'הצילני נא מיד אחי מיד עשו' - הצילני מיד היצר העושה עצמו כאחי.²

מעין זה ביאר הרה"ק ה'קדושת ציון' מבאבוב זי"ע, עוד אמרו לבאר, כי פעמים שבא אליו היצר שיעקב שאל את שרו של עשו הוא היצר בדמות 'יצר הטוב', וזהו 'הצילני מיד אחי מיד 'מה שמך', ויענהו היצר, למה זה תשאל לשמי -

ומשראו הערלים את אשר עשה, הסיקו בעצמם, כי זה ה'חתן' אשר לפניהם 'משוגע' הוא, והשליכוהו תיכף מעימם, וכך ניצל מידי עבירה, ומאלו הגחלים הושחרו רגליו.

נענה ה'בת עין' ואמר, ראיתי מחלון ביתי ש'עמודא דנורא' סובב את המיטה, ואיתא בגמרא (כתובות יז.) שעמודא דנורא יורד מן השמים על מיטת הנפטר רק לחד או שנים בדרא, להורות, שלא הכל ראויים ללוותו, כראותי את העמודא דנורא הבנתי שקדוש ייאמר לו, על כן יצאתי ללוותו עד בית החיים. הבה נלמד ממעשה זה, דיהודי זה פשוט היה עד יום מותו, אמנם 'קפיצה אחת' לתוך גחלים לוחשות העלתו למדריגה שרק חד בדרא זוכה לה...

כ. אף אנו נצרכים לנקוט בתכסיסי מלחמה נגד יצר הרע - לילך בדרך של 'מאויבי תחכמי', ראה מה שכתב ה'קדושת לוי' (בפרשתן) על הכתוב (לב, יח-יט) 'כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך, ואמרת לעבדך ליעקב מנחה שלוחה היא לאדוני לעשיו והנה גם הוא אחרינו', בא הכתוב להורות לנו את אופן המלחמה כנגד היצר, כגון, כאשר יתעורר האדם משנתו לקראת 'נץ החמה' בימות החורף, מיד יבוא אליו היצר בתואנות שונות ומשונות שלא יקום לעבודת הבורא, כי 'קרירות' חזקה שולטת בחוצות, ועדיין השעה מוקדמת, התחמם נא עוד מעט תחת הכר והכסת במיטתך, אז תהא תשובתו, יצרי יקירי, אכן הנך מסור אלי עד מאד, אך אבקשך שתבין כי נצרך אנכי כעת למשקה חם, ואך לגשמיות כוונתי, וודאי על זאת יסכים היצר, אכן בעמדו על רגליו 'בשעה טובה ומוצלחת' - ילך לבית המדרש לעסוק בתורה ועבודה... וכן בכל נסיון - בתחבולות תעשה לך מלחמה (משלי כד ו), ולפי זה יתפרש הכתוב, כי יפגשך עשו אחי כשיבוא אליך היצר, ושאלך למי אתה, ואנה תלך, ולמי אלה לפניך מדוע אתה כה מזדרז וטורח לעשות את המצווה, ואמרת בלבך הריני עושה זאת לעבדך ליעקב אך ורק למען שמו באהבה, אך ליצרך תאמר מנחה היא שלוחה לאדוני לעשיו, מקיים אני את המצווה כדי לקבל עליהם שכר טוב בעולם הזה.

הרה"ק מראדזין זי"ע בעל 'התכלת' התאמץ ופעל רבות לגלות את החילזון ממנו עשו בני ישראל על ציצית הכנף פתיל תכלת, והרבה השקיע בכך. לשם כך נסע לרומי למקום משכן הנוצרים שם הטמינו הרומאים הרשעים את בגדי הקודש של הכהן הגדול ושאר חפצי בית המקדש, ברצונו להביט במעיל התכלת של הכהן הגדול, ומצבעה ילמד לתכלת של ציצית מה היא. ורק לאחר מאמצים מרובים הסכימו לו להיכנס למרתפים אלו, אך גם זאת בתנאי קודם למעשה שישחק את משחק ה'שח-מט' עם שני מומחים גדולים במשחק זה, ואם ינצחם בזה אחר זה הרי יוכל להכנס פנימה ויראה בעיניו את כלי הקודש. הרה"ק שלא ידע מאומה ברזי משחק זו ביקש בחכמתו לשחק עם שניהם בבת אחת כשכל אחד מהם יישב בחדרו ויכנס ויצא מן האחד אל חברו. משנכנס אל הראשון אמר לו הרה"ק שברצונו לשחק ביכלים השחורים' והביט היטב איך הלה מתחיל לשחק, לאחר מכן יצא אל חדרו של השני שם בחר להיות 'בצד הלבן' וחיקה את פעולתו של הראשון, משראה מה הגיב השני על פעולה זו שב אל הראשון ושם הגיב כיוצא בזה כך יצא ששיחקו שניהם אחד בשני ולבסוף ניצח. ועלינו ללמוד מכאן כי במלחמתו של האדם עם היצר הרע עליו ללמוד מדרכיו ומפעולותיו ולשחק עמו בכללים שלו, ומאויבי תחכמי.

המעט אם הוא בא מתוך מסירות נפש חשוב מאד לפניו יתברך, כמו שאמרו (מנחות קד:) מי דרכו להביא מנחה עני, מעלה אני עליו כאילו הקריב את נפשו, ועוד שלאדוני לעשו - אף המעט שבני ישראל עובדים נגד היצר, חשוב לפניו כמו הרבה. ומוסיף על זה ה'שפת אמת' מדיליה, והנה גם הוא אחרינו, קאי על השי"ת, כי השי"ת מסייע לאדם כמו שנאמר (תהלים נו ג) 'לקל גומר עלי', ואם האדם מתחיל אף מעט, עוזר לו השי"ת שיוכל לגמור הכל בראוי.

כל זמן שהנר דולק - לעולם יש בידנו לשוב בתשובה ולהתחדש

בפרשתן (לב כג), 'ויקם בלילה הוא... אחד עשר ילדיו, וברש"י, 'ודינה היכן הייתה, נתנה בתיבה ונעל בפניה, שלא יתן בה עשו עיניו, ולכך נעגש יעקב שמנעה מאחיו, שמא תחזירנו למוטב, ונפלה ביד שכם'. בוא וראה כוחה של תשובה עד כמה מצפה הקב"ה על כל יחיד ויחיד מבני ישראל שישבו אליו בתשובה שלימה - ואפילו על רשע כעשו. שהרי כאן נעגש יעקב על שמנע מעשו ספק סיוע לחזור בתשובה, ולא עוד, אלא שבאותו זמן היה עשו בן צ"ח שנה, ואעפ"כ המתין לו הבורא ל'תשובה', ומה נענה אנן אבתרי, בעת שאנו רואים צעירי הצאן או אברכים במיטב שנותם שכבר הגיעו למסקנא שעבר עליהם הכלה, ולהם כבר אין מועילה התשובה...³⁰

לא אגלה לך, כי זהו כל תכסיסי, שלא יכירו וידעו כי אנכי העומד מאחורי הדבר, ומטעה אני את באי עולם להראותם על מצווה שהיא עבירה, ועל עבירה שהיא מצווה, ואילו היו יודעים בעת הנסיון, שאנכי המדבר על לכם ומבלבל את דעתם, לא היו שומעים לי לעולם, (אמנם הוסיף לו, שוודאי עיקר תכליתו שלא ישמעו לו, ומרומז הדבר בתיבת 'תשאל' - נומריקון ש'מי א'ל תשמע לי').

בפרשתן (לב, יח-ט), 'כי יפגשך עשו אחי ושאלך לאמר, למי אתה, ואנה תלך, ולמי אלה לפניך, ואמרת לעבדך ליעקב, מנחה שלוחה היא לאדוני לעשו, והנה גם הוא אחרינו', ומפרש ה'שפת אמת' (וישלח תרל"ה) בשם זקנו הרה"ק ה'חידושי הרים' זי"ע, שגם היצר שואל את שאלותיו של עקביא בן מהללאל (אבות ג א), מאין באת, ולאן אתה הולך, ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון, והכל בכדי לייאשו ולהביאו לידי עצבות, וג' השאלות מרומזים בפסוק - למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך. כלומר, מדוע תתאמץ לקיים מצוות ה', הרי ממילא לא תשיג להגיע לתכלית השלימות, ומה כבר תביא עמך ליום הדין, כלך לך מדרך התורה והמצווה.

על זה אמרה תורה - ואמרת, תשיב ליצר לעבדך ליעקב - אף מתוך שפלותי עדיין הנני חלק מכללות בני ישראל - עבדי ה', ואם תאמר שעבודתי כה מועטת - 'מנחה' היא שלוחה, אפילו

כא. הרה"ק ה'דברי ישראל' זי"ע (וישלח ד"ה אם יבוא) המשיל את ה'יצר הרע' לגנבים שהיו בימים ההם, היו עומדים כל ה'חברה גנבים' ואורבים מחוץ לחנות, והולך אחד מהם ונכנס אל החנות וחוטף חפץ אחד ובורח, וכוונתם, כדי שהסוחר ירדוף אחריו ובין כך יכנסו כל ה'חברה גנבים' אל החנות ויבזזו כל אשר לו. מה יעשה סוחר פיקח, הרי הוא אומר בלבו 'יחזיק לו מה שכבר חטף' ולא יתפתה לרדוף אחריו ולהפסיד את כל רכושו, אלא ישמור את החנות מכאן ולהבא ועי"ז ירוויח ויתמלא ההיזק בכפלי כפליים, עכ"ל. כך היא נמי דרכו של יצר, עיקר מטרתו לבלבל את האדם - להורידו מדרך הישר, מה עושה היצר, מכשיל את האדם בחטא קטן, ומפתהו שכבר 'חוטא' הוא, ומשם דרכו מזומנת עד שאול תחתית. ובזה מבאר את הכתוב בפרשתן 'אם יבוא עשו אל המחנה האחת - והכהו', כי זוהי מטרתו - להכות את היהודי, אבל עבודת היהודי 'והיה המחנה הנשאר לפליטה' - ישמור עצמו שלא להיאבד לגמרי.

חטא כלל. לדין ייאמר, פשיטא ואי"צ לומר שאין כל היתר לחטוא בכדי לזכות למדרגה הגבוהה של 'בעל תשובה', אמנם, מי שכבר חטא באיזה ענין, ישכיל שלא להתיימש, אלא ידע שבידו כוח ויכולת לנצל ה'מתנה' של תשובה – להתעלות אף יותר ממי שלא חטא כלל.

בך מבאר ה'בת עין' זי"ע (תחילת פרשת חוקת) את ענין 'מי מריבה', דהנה, אחר שאמר משה לישראל (במדבר כ י) 'שמעו נא המורים', תיכף שם על לבו שפגם בפיו במה שכינה כך את ישראל עם קדוש, ועשה חשבון בנפשו, שבוודאי אחר שפגם כל כך בפה, מעתה אין כח בפיו להוציא מים במאמר הפה גרידא, לכן הכה בסלע, ועל זה הוביחו הקב"ה, היה לך להקדישיני ולהאמין שאני מקבל שבים^{יג}, ובוה היו כל בני ישראל למדים

ולעולם יש ביד האדם לעזוב את דרכיו הנלוזים, לשוב ולהתחדש^{יג}, כי בכוחה של תשובה להעלות את האדם גבוה מעל גבוה כדמצינו בפרשתן (לה כב), 'ויהיו בני יעקב שנים עשר', וברש"י, 'כל האומר ראובן חטא אינו אלא מועה' שנאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר (שבת נה:). והיינו דמכיוון שהתורה השוותה את כל הי"ב שבטים מוכח שאין ביניהם מי שחטא, והק' ה'אדרת' (בפירושו על התורה), מה ראה מכאן שלא חטא, דילמא חטא אלא ששב בתשובה שלימה ולכן נמנה בשווה עם אחיו. אלא ביאורו, דאם חטא ועשה תשובה שוב לא היה נמנה 'בשווה' עמהם, אלא במעלה גבוהה מהם, שהרי (ברכות לד:) במקום ש'בעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד', ומכיוון שנכתב עמם בשווה מוכח שלא

כב. ספרו חסידים על הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע ששנה אחת ביום השבת של פרשת וישלח פנה אל עדת מרעיו וסיפר כי שמע במתיבתא דרקיעא שדורשים את הכתוב בריש הפרשה וישלח יעקב מלאכים. וכך דרשו את התיבות והאותיות בעולם העליון. וישלח - וי שלח כי אומרים לאדם שלח ממך והלאה את הווי כלומר את הייאוש והכאב. יעקב - י' עקב כאן מרמז לענווה דכתיב 'עקב ענווה יראת ה'". מלאכים - מל אך ים כאן מרמז על המילה ותיבות הדיבור שיהיו מעט הכמות כי אך הוא מלשון מיעוט. לאידך צריך להיות רב האיכות. ועוד, שישים גבול וסוף לדבריו כים אשר החול גבולו לאמר לו עד כאן תבוא (ילקוט עטרת צבי).

כג. אמרו צדיקים, כתיב בקרא (תהלים כ ט) 'המה כרעו ונפלו ואנחנו קמנו ונתעודד', ולכאורה יש לבאר, מדוע לא נאמר 'המה כרעו ונפלו' – ואנחנו לא נפלנו, אלא, הדבר פשוט שאין מציאות של 'לא נפלנו', אלא שאנחנו קמנו ונתעודד, ו'המה' נשארים בנפילתם, וכמה שנאמר (משלי כד טז) 'שבע יפול צדיק – וקם', והיינו שאף בנפילתו קרוי 'צדיק' מאחר שמיד 'קם' – ואנחנו קמנו ונתעודד.

ביום מן הימים פנה הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע אל אחותו הרבנית מסטייפעלע, וציווה אותה שתסגור היטב את דלתות הבית, ובשום פו"א לא תפתח הדלת לאיש, כעבור כמה רגעים באה נערה אל פתח הבית ודפקה על הדלת, כראות הנערה שאין נענים לה, החלה להכות בדלת בכל יכולתה, עד שאמרה הרבנית ל'חזון איש' תן לי לפתוח לה, כי בלאו הכי, לא יארכו הדקות והדלת תשבר לגמרי מרוב הכאותיה, נענה ה'חזון איש' אמרי לה שתפנה אל הרב וואלף (שהיה מנהל בית החינוך לבנות באותה התקופה), לא עברה שעה מועטת ויבוא הרב וואלף אל הקודש פנימה, וכה סיפר, ריבה זו באה בפני לבכות על מצבה הרוחני שבכי רע הוא, לאחר שהיתה בצבא... עתה לאחר שהרהרה במעשיה הסיקה בעצמה שאין עוד כל חפץ בחייה, ובכוונתה לאבד עצמה לדעת רח"ל, אמר לו ה'חזון איש' זי"ע לך נא אליה, ואמור לה בשמי, כי מה שאמרו חז"ל (יומא כט.) 'הרהורי עבירה קשין מעבירה' קאי על הרהורים שלאחר העבירה – לחשוב מחשבות ייאוש ודומיהן, והרוצה להנצל מזה ישים כל מחשבתו רק בעתיד, להמשיך ולהתעלות בדרך העבודה, אמור לה בשמי שתשכח לגמרי מהעבירות שעברה, ותתחיל הכל מחדש כתינוק שנולד, ואז ייטב לה בזה ובבא. ואכן

מדריך אדם חכם שלא לבעוס כלל על דבר שכבר נעשה וכבר אי אפשר לתקנו, כי מה יפעול בבעוס, ואם אתה רואה לפעמים איש חכם הכועס על דבר שכבר נעשה, הוא רק בכדי שאם יארע כזאת בשנית לא יעשה שוב מה שאירע עתה, ולזה כאשר ראו השבטים שאביהם כועס על מה שכבר היה ואי אפשר לתקנו, הבינו שכוונתו שאם יארע כזאת בשנית לא יבאישו את ריחו שוב בעיני העמים, לכן אמרו לו בתמיהה 'הכוונה יעשה את אחותינו' (בלשון עתיד), הרי ממילא לא יארע כזאת בשנית, כי מהיום והלאה ישמרו עליה ביותר, ואם כן על מה יש לבעוס כעת. בין כך ובין כך למדנו ארחות חייהם של האבות - שלא להביט על מעשי העבר כלל.

לא ישמע על פיך - בגנות דיבורים אסורים

בפרשתן (לכ ד), 'ארצה שעיר', וברש"י, 'לארץ שעיר, כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה הכתוב ה"א בסופה', הקשה הרה"ק הרמ"מ מווארקו זי"ע (שהיה מכונה 'הצדיק השותק')²¹, וכי מה רווח יש בדבר, מדוע עדיף

שלא להתיימש לעולם מחמת העבר, אלא לילך ופניהם אל אשר לפניהם, ולא לאחוריהם, (וידוע דשיטת הרמב"ם שיקר החטא היה במה שאמר 'שמעו נא המורים', ולא ב'הכאתו' על הסלע במקום 'הדיבור').

על כן, ישכח האדם מכל עברו - ממעשיו הראשונים, וידבק בבוראו מכאן ואילך, וכלשונו של הרה"ק ה'בית אהרן' זי"ע (חנוכה ד"ה חשבתי דרכי) התפילה הראשונה שצריך האדם לבקש מאת הבורא יתב"ש, שישכח ממנו כל השמותים שהורגל בהם מנעוריו, כי זוהי עיקר עבודת האדם בהאי עלמא - להתחדש כנשר נעוריו, ולא להיות מחשב חשבונות העבר כלל, אלא מכאן ואילך חושבנא²².

בהאי עניינא איתא מהרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (בפרשתן), על הכתוב (לד ל - לא) 'ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אותי להבאישני ביושב הארץ... ויאמרו הכוונה יעשה את אחותנו, וז"ל. לכאורה אינו מובן תשובתם, דהלא גם יעקב ידע את אשר נעשה עם דינה, ועם כל זאת כעס עליהם על שהבאישו ריחו בעיני העמים, ואם כן מה הייתה תשובתם - 'הכוונה יעשה את אחותנו', ונראה, כי

הדברים נכנסו בלב הנערה וחזרה למוטב, הקימה דור ישרים מבורך, יראים ושלימים נאמנים לה' ולתורתו. המשגיח הגה"ח רבי גד'ל אייזנער זצ"ל היה אומר, העבר - הרי הוא כרבו של אדם, כי ממנו ילמד ממה להיזהר ואיזו הדרך שלא יבור לו האדם. העתיד - הרי הוא כתלמיד שבו יעשה האדם רק טוב, ואילו ההווה - הרי הוא כידיד וריע, שעל האדם להתחבר עם ההווה ולפעול בו טובה הרבה.

כד. פעם נכנס אל הרה"ק ה'לב שמחה' זי"ע בחור והלה קונן בפניו כי מצבו הרוחני גרוע עד מאד, נענה הרה"ק ואמר, הנה יוסף הצדיק היה נעלם מעיני אביו כ"ב שנה, עד שיעקב חישב ש'טרוף טורף יוסף', אחר ככלות כ"ב השנים ונפגשו יחדיו האב והבן, וראה זה פלא, כי לא מצינו ששאל יעקב את יוסף, איך עברו עליו כל כ"ב השנים, היכן היה ומה היו מעשיו, ולא עוד אלא שה'רמב"ן' (בראשית מה כז) סובר (בשונה מרש"י הק') שעד סוף ימיו לא ידע יעקב 'ממכירת יוסף', והדבר פלאי, אלא, כך היא דרכם של אבותינו הקדושים שלא לדבר ולא לחשוב כלל על העבר. כמו כן, אתה, תשכח מכל רוע מעלליך, והתחל בעבודת ה' מכאן ואילך בלא שום חשבונות, וה' יהיה בעזרך.

כה. מסופר שפעם שאלו הרה"ק מקאצק מנין לקח לעצמו 'חכמה' זו של שתיקה... לאחר זמן אמר ה'ווארקער', היה ברצוני לענות לו, אך תיכף נזכרתי שחז"ל לימדונו 'סייג לחכמה שתיקה' (אבות ג א), לכן שתקתי.

פעם שאלוהו מנין לו כח רב כל כך לשתוק יומם ולילה, ענה להם ה'ווארקער', מתחילה כשעדיין כחי במתני - שותק אני, ומשמרגיש אנכי שנתעייפתי מלשתוק, הריני נח ושותק מעט, ומזה אאגור כח לשתוק עוד.

כתב הרה"ק ה'מגן אברהם' (טריסק) זי"ע (ריש פר' לך) כי כל החולאים באים מעיפוש ושינוי האויר, ושינוי האוויר נעשה בהבל פיהם של הבריות, כי זה כל האדם - 'רוח ממללא', על כן מאד מאד יש לנו להזהר בדיבורנו, כי בשמירת הלשון והפה יהיה תיקון ב'אויר' ויתבטלו כל החולאים בעולם.

דיבר טוב על ישראל - מעלת דיבורי חיזוק ועידוד איש לרעהו

בפרשתן (לה, יז), 'זיהי בהקשותה ותאמר לה המיילדת אל תיראי כי גם זה לך בן', ולכאורה הרי לא חידשה מאומה לרחל, כי בבטיחונה של רחל בוודאי כבר ידעה בבירור שתלד בן - שהרי כך הייתה תפילתה, 'יוסף ה' לי בן אחר', ומה גם ש'נביאה' היתה, אלא דבאה תורה ללמדנו שכל דיבור ודיבור טוב מאיש לרעהו, אף אם לא חיזקו בפועל, גם כן חשוב הוא מאד, 'זיוחק בספר זכרון' מעשיה של מילדת זוי. ועל כגון דא אמרו 'יש קונה עולמו בשעה אחת'.

להטיל אות בסוף התיבה יותר מבתחילתה, ומאי אולמיה דה"ה יותר מלמ"ד, הוא מותיב לה והוא מפרק לה, דאכן, דחיית הדיבור אפילו רק 'אות אחת' ואפילו רק לשעה מועטת גם זה לרווח גדול ייחשב, נמצינו למידיים שאף כשמוכרח האדם לדבר איזה דיבור, לומר הערה לחבירו וכיו"ב ידחהו עד כמה שאפשר לו, וייטב לו בזה ובבא (מוכא בעשר נפלאות' אות פ"ד) ².

איתא ב'זרע קודש' (להרה"ק מראפשיץ זי"ע, ר"פ וירא) 'עיקר מלחמת היצר הוא להכשיל את האדם בענין הדיבור', והלואי שיהיה האדם שומר פיו מדבר אסור, כמו שהיצר הרע שומר פיו להיפך להחמיאו בדברים ³.

יש שפירשו את הכתוב (קהלת ו ז) 'כל עמל האדם לפיהו', כל הייסורים ומכאובים העוברים על האדם כהאי עלמא, הם בגין עסקי 'הפה', ומידה טובה מרובה, כי (משלי כא כג) 'שומר פיו ולשונו - שומר מצרות נפשו' (איגרת הגר"א לבניו) ⁴.

כו. ואפשר להוסיף, דבזה שדחה את הדיבור לסוף התיבה ולא ענה לרעהו 'מיד'... הרוויח שנהפכה האות לה"ה, שהיא אתא 'קלילא' במקום למ"ד שאינו קלילא, כלומר, שאף שהטיח בחבירו את ה'פסק' וה'נזיפה', מכל מקום מכיוון שאיחרו מעט, כבר לא היו הדיבורים עם כל הברען (רתויחה) ולא הזיקו הדיבורים לא לשלום בית ולא לחינוך הבנים וכיו"ב.

כז. הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע אמר פעם לאחד שהיה מרבה מאד לדבר - מדוע הנך מדבר בקול, הרי אפשר לך לחשוב את דיעותיך במח שבראשך, אלא מאי, שהנך מרבה בדיבורים על מנת 'לזכות' את חברך בשמיעתם, אם כן עליך ליטול רשות מהשומעים, האם הם רוצים לשמוע לקול הגיגיך. כח. הרה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר זי"ע היה אומר, כמה אווילים הם אנשים, שבכדי להכניס דבר אחד כשר לפה הרי הם מוציאים ממנו עשרה דברים שאינם כשרים. היינו שפעמים בבוא האדם לאכול ולהכניס לפיו מאכל שהוא אזי תוך כדי בירור כשרותו יכול הוא לדבר דיבורי לשוה"ר וכיוצא בזה ויצא שכרו בהפסדו.

כט. כעשרים שנה אחר שהוציא הגה"ק בעל ה'לשם' זי"ע את חיבורו העמוק בחכמת הקבלה, הגיעה השמועה לאזניו שבשעתו כאשר הגיע הספר לעיר בגדד, יצא הגה"ק בעל ה'בן איש חי' בריקוד ומחול לכבוד הספר, ולא נחה דעתו עד שהעמיד חופה כדרך שעושים בהכנסת ספר תורה.

כשמוע 'הלשם' את כל זאת פרץ בבכי, ולפליאת המספר הראה לו ה'לשם' כי בחדרו יש עוד כתבים רבים בחכמת הקבלה אשר לא ראו אור, ואמר, אם הייתי יודע שכה משבחים את ספרי בעולם הייתי מוציא לאור עוד ספרים רבים... נמצינו למידיים עד כמה משפיע חיזוק אפילו על רמים וענקים כאותו צדיק, ק"ו לאנשים פשוטים, וק"ו בדורנו אנו.

ובכר אמרו בזה"ק פר' תזריע (מו:), ש'כמה דעונשא דהאי בר נש בגין מלה בישא? כך ענשיה בגין מלה טבא דקאתי לדיה ויכיל למללא ולא מליל', ועל פי זה ביארו הטעם שמביא המצורע ביום טהרתו שתי ציפורים, אחד כנגד הלשון הרע שדיבר על חבירו, והשני על כך שלא דיבר דיבורים טובים לחזק ולתמוך בזולתו.

בני ישראל למען יהיה להם לזיכרון, מה שאירע ליעקב אבינו כשנותר לבדו, בעברו את הנהר לחזר אחרי הפכים הקטנים, דמכיוון שבניו לא ליווהו, ועל כן חזר אליהם כשהוא צולע על ירכו, ומוזה ילמד כל אחד להיות טוב ומיטיב, לגמול חסדים טובים בין איש לרעהו, לכל אחד בהצטרפויותיו ברוחניות ובגשמיות.

אחרון חביב - הקב"ה מציל את הנרדפים תחילה

בפרשתו, (לג ב) 'וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה, ואת לאה וילדיה אחרונים, ואת רחל ואת יוסף אחרונים, וברש"י, 'אחרון אחרון חביב', היינו שלפי סדר חביבותם כך הרחיקם מעיניו של עשו, הקשה הרה"ק רבי יחזקאל שרגא משינאווא זי"ע (דברי יחזקאל בפרשתו) האיך הותר ליעקב לעשות כן, הלא אין דוחין נפש מפני נפש' (אהלות ח ו), אלא, מתרץ ה'דברי יחזקאל', היות ש'אלוקים יבקש את הנרדף' (קהלת ג טו), ואפילו צדיק הרודף את הרשע - גם כן אלוקים יבקש את הנרדף (מדרש קהלת ג), ומכיוון שהשפחות ובניהם היו נרדפים מבני הגבירות, ידע יעקב שעשו לא יוכל להרע להם, כי הקב"ה שומרן מכל משמר, לכן העמידן ראשונה, ולאחריהן את לאה וילדיה שיותר מסוכנים המה מבני השפחות אבל לא כמו רחל, כי לא היו נרדפין כבני השפחות, אבל גם לא היו אהובות כרחל ובנה, ואת רחל ובנה החביבין ביותר

בי זה כל קנינו של אדם, מה שעושה ונותן עבור זולתו (אף לבהמות...), וכן מדייקים בקרא בפרשתו (לג, יז) 'ויעקב נסע סוכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות על כן קרא שם המקום סוכות', ולא קרא שם המקום 'בית' על שם מה שבנה לעצמו, כי אם על שם הסוכות שעשה עבור מקנהו.

כתב הרא"ש (ריש מסכת פאה) על המשנה 'אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ואלו הן כיבוד אב ואם וגמילות חסדים והבאת שלום בין אדם לחבירו...' ומבאר טעמא דמילתא 'כי הקב"ה חפץ יותר במצות שיעשה בהם גם רצון הכריות מבמצות שבין האדם לקונו, והרי שמחשיב הקב"ה את עשיית המצוות שבין אדם לחברו ממצוות של בין אדם למקום. ולכן הקרן קיימת לעולם הבא ואוכל מפירותיהם בעולם הזה'.

כתב ה'חזקוני' בפסוק (לב לג) 'על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, מצווה זו נצטוו

ל. סיפר בעל המעשה שכעשרים שנים אחר נישואיו עדיין לא זכה להתברך בזרע של קיימא. ביום מן הימים נזכר שבשנות בחרותו בהיותו עדיין בחור בישיבה, יצא קול רינונים על האשה המנקה את היכל הלימוד ושאר החדרים שהיא נוהגת לגנוב דברי מאכל ממטבח הישיבה. יומא חדא לאחר ששפכה מים לנקות את רצפת הישיבה עבר שם אותו בחור בדרכו ולכלכך את הרצפה, אמרה לו האשה, את זאת אמחול לך - מה שאינך חס על כוחותי שעתה אצטרך לנקות בשנית את היכל הישיבה, אבל עליך לדעת שבמעשה זה הנך מועל בכספי הקדש נענה הבחור ואמר במצח נחושה, וכי 'גנב' הגונב בכל יום דברי מאכל מהישיבה יבוא ללמדני פרק בהל' מעילה... קשוט עצמך תחילה ואחר כך קשוט אחרים. מיד כשנזכר במעשה זה תר אחרי אותה מנקה, ושלח לשאול אותה האם היא עדיין זוכרת עובדא זו, נאנחה ואמרה לו, שעד היום הזה כואב לבה על העלבון הנורא מאז, הרבה עליה האברך רעים בדברי פיוסים עד שאמרה 'מחול לך', מיד לתקופת השנה נולד לו בן למזל טוב... ללמדך חומרת דיבורים שאינם הגונים.

משמיה דהרה"ק ה'עמרת צבי' מזידיטשוב זי"ע, דכך שלח יעקב לאמר לאחיו עשו, הבט נא אחי וראה - לבן הארמי 'רדף' אותי, והיצר צעדי בכל עת ובכל שעה, ובזכות זה נתברכתי ממעל בכל מיני שפע ברכה ועשירות עד שויהי לי שור ובו, עתה, דע לך, אם בשנאתך רוצה אתה שלא יגדלו ויתרכו נכסי וממוני עוד ועוד, חדל מלרדפני, כי ברדיפותיך תרבה עשירותי עד מאד^{יא}.

כתב רבינו יהודה החסיד זי"ע (ספר חסידים אות תרט"ו), אין דבר שכתוב בתורה שאין בו הוראה לדורות, וראיה, שהרי העולה לתורה מברך 'לפניה ולאחריה' - 'נותן התורה', אפילו בפרשה שאין בה שום מצוה, כגון פרשת וישלח, (אין בה מצוה מלבד לאו אחד של גיד הנשה), כי לא דבר ריק הוא מכם (דברים לב מז)... ומפרשה זו ילפינן שיהא אדם נכנע לפני אחיו^{יב}.

ובתב הרה"ק ה'בת עין' זי"ע (ליקוטים בד"ה איתא במדרש) איתא במדרש כשגמר שלמה המלך לבנות את ביהמ"ק עמדו שני ציפורים על הגג ואמר ציפור אחד לחבירו 'הלא אתה רואה את בניין

שעליהם אין כל כך שמירה מרוב חביבותם, לכן העמידם - 'אחרון אחרון' חביב'.

הוסיף נופך הרה"ק ה'בירך משה' מסאטמאר זי"ע (בירך משה בפרשתן אות ג), דלכן נאמר 'ותגשנה השפחות הנה וילדיהן ותשתחוונה, ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו, ואחר ניגש יוסף ורחל וישתחוו', ואיתא ב'בעלי התוספות', דמדויק הקרא נראה שרק השפחות השתחוו ולא בניהם, שנבי השפחות אמר ותשתחוונה ואילו גבי לאה ורחל נאמר וישתחוו והיינו שגם בניהם השתחוו, והיינו טעמא כי השפחות לא הוצרכו להשתחוות כי לא נתייראו מעשו, אחר שה' עמם. כראות עשו כי יש מבני יעקב שאינם מתפחדים ממנו כלל ועיקר, שאלו 'מי אלה לך' - מי הם אלו אשר אמיץ לבבם ואינם מתייראים ממני, אמר לו יעקב אבינו 'הילדים אשר חגן אלוקים את עבדך' - שיש עליהם שמירה מיוחדת של אלוקים יבקש את נרדף.

אתה ידעת חרפתי ובשתי - גדולת האדם מתוך בושה והכנעה
בפרשתן (לב, ה ו) - עם לבן גרתי ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה, ומתאמרא

לא. אל הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע הגיע פעם יהודי אחד פשוט שבפשוטים, והרה"ק כבדו במאד בכל הכבוד והיקר, בעיני תלמידיו היה נראה הדבר לפלא רבתי, ושאלו את פה קדשו מדוע נעשה לאיש זה כבוד גדול כל כך ענה להם הרה"ק, באחד ממסעותי נודמנתי להתאכסן 'תקופה ארוכה' בביתו של יהודי זה, הלה לא נתן לי כי אם 'לחם צר ומים לחץ', ומקום לינתי היה ברפת בהמותיו... ומכיוון שזה היה מצבי בעיני גשמיות, נתעליתי באותם הימים מעלות רמות מאד, לכן מחויב אני ב'הכרת הטוב' לאיש שהעלני למדריגות כה רמות...

באותה שעה ביאר הרה"ק את הכתוב (א.א. א) שאמרו בני לבן 'ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה', כל הכבוד היינו - מדרגותיו הרמות, כל 'עליותיו' אלו באו לו רק 'מאבינו', שעניוהו ורימהו עשרת מונים. המהרש"ל מבאר את לשון התפילה 'ונפשי כעפר לכל תהיה' - 'ואני שמעתי מה עפר הכל דורסים עליה ואחר כך היא דורסת על כל הדורסים (שלבסוף הכל עולים לשמי רום, וגופם ייקבר באדמה), אף אני כן לכל מצערי', וכך הוא דרכו של עולם, שכל מי שדורסים עליו, ומשפילים את כבודו, הקב"ה מרימו ומגביהו, כ'עפר' שהכל דורסים עליו, אך בהגיע היום הרי הוא דורס על הנבראים כולם (חכמת שלמה ברכות יז. ועיי"ש בתורה ונפשי).
לב. הוי עובדא בהיכלו של הרה"ק רבי אהרן מטשערנוביל זי"ע כשאחד מהנוכחים הרים את נכדו הקט הרה"ק מטשורטקוב זי"ע מעלה עד שראשו נתקע בתקרה וקיבל מכה, הרים הרה"ק מטשערנוביל את עיניו ואמר לו, רואה אתה נכדי יקירי שכל מי שמגביה עצמו יותר מדי הרי הוא נחבט.

הגדול הזה, ואם ארצה אני אוכל להחריבו בתנועה אחת'. מששמע שלמה המלך (שהבין שיחות חיות ועופות) את דברו, קרא לו ושאלו האיד תוכל להחריב את בית עולמים. השיבו הציפור, וכי מאי אכפת לך, רשאי אני להתפאר לפני אשתי, ע"כ.

מבאר ה'בת עין' וז"ל. 'העניין הוא, כי הציפור זה היה היצר הרע, והשטן אמר שאפשר שאקלקל את כל הבניין שלא ישרה השכינה בהבית הקדוש ויהיה כל עמלו לריק ח"ו, ושאל לו המלך, היתכן, איך שאני גירשתי אותך על ידי תשובה ומעשים טובים מכבר, ועל ידי כמה יגיעות ועדיין אתה מתפאר עלי. ועל זה השיב לו, בדבר עבירות גשמיות חס וחלילה, בוודאי אי אפשר להסית אותך. רק בדבר קל כזו שתאמר כך לאשתך, רצונו לומר 'בטוב גמרתי הבית הזה', ובתוך כך יבנם בו שום מינא של נסות הרוח ולא תשרה השכינה על ידי זה כמו שכתוב (ישעיהו נ, טו) אשכון את דכא, עכ"ל. הרי לך גודל סכנת גאוות איש על רעהו.

ומצינו בשבח השפלות להרה"ק מקאזניץ זי"ע (ריש ויצא.) וז"ל. ויצא יעקב מבאר שבע. נראה הרמז, כי הצדיקים העובדים ה' באמת הם מלאים

בעניין זה ידועים המה דבריו של הרמ"א (דרכי משה יו"ד סי' ל"ה) כי הרוצה לבדוק בהמה בחיותה אם כשרה היא אם טריפה. יוליכה ויתן את ידו בגובה גבה, והיה אם הבהמה תתכופף ותרכין את ראשה בכדי לעבור מתחת ידו אות היא שכשרה היא, אך אם היא נשארת בהרמת הראש ידע שטריפה היא, וסימנך לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה. כיו"ב הוא אצל בני אנשא, המרכין את ראשו בענווה קדוש וכשר יאמר לו, אך המרים את ראשו בגסות הרוח לאמר אני ואפסי עוד, הרי"ז סימן היכר שטריפה הוא רח"ל. על פי זה ביארו מה דכתיב אצל יעקב אבינו 'ויקח מן הבא בידו מנחה לעשיו'. כי יעקב אבינו הניח את ידיו ונתן לכל בהמותיו לעבור תחתיה, וכל הבא ונשאר בידו מחמת שלא הרכין את הראש, הבין יעקב אבינו שטריפה היא ואותה שלח לעשיו אחיו.

לג. בעניין התפילה נציין עובדא נפלאה, מתחילה, בבוא ה'בת עין' זי"ע לארץ הקודש להשתקע בתוכה, היה בדעתו לעלות לדור בעיה"ק ירושלים, ורק לימים הנוראים שהה בצפת עיה"ק, (מחוסר מקום הוצרך לישן שם בתוככי כך הבנוי בתוך הכותל), והנה משום מעשה שהיה ה'בת עין' עד לו, החליט לישאר ולקבוע דירתו בצפת, וכך הווה, ביום הושענא רבה שמע שאם קוראת לבנה - 'ירחמיאל', עלה הגגה והורד משם את המחצלות, בהסבירה שלמחרת היום, בשמיני עצרת, יתכנסו כל בית ישראל ויתפללו 'תפילת גשם', ולבטח גשם עז יותך ארצה, על כן יש להיזהר על המחצלות שלא יתקלקלו, כראות רבינו מעשה זה, נענה ואמר בעיר שתושביה מאמינים כל כך בכח התפילה, ברצוני להשאר ביניהם.

ואתפלל כדת - אופן התפילה וכוחה

בפרשתן, (לב יב) 'הצילני נא מיד אחי מיד עשיו', כתב השל"ה (תורה שבכתב בפרשתן ריש דרך חיים תוכחת מוסר) בשם הוזה"ק (ח"א דף קסט.) מכאן נשמע, שהמתפלל צריך לפרש ולברר דבריו 'באר היטב', ולבן ביקש יעקב 'מיד אחי' ופירט 'מיד עשיו', אף שלא היה לו כי אם 'אח' אחד, ולא יחשוב הלא הקב"ה בוחן ליבות ומה לי לפרט את הבקשה, אלא יעמוד לפני בוראו כבן המתחטא לפני אביו, ואז יפעל בתפילתו גדולות ונצורות.²

לג. בעניין התפילה נציין עובדא נפלאה, מתחילה, בבוא ה'בת עין' זי"ע לארץ הקודש להשתקע בתוכה, היה בדעתו לעלות לדור בעיה"ק ירושלים, ורק לימים הנוראים שהה בצפת עיה"ק, (מחוסר מקום הוצרך לישן שם בתוככי כך הבנוי בתוך הכותל), והנה משום מעשה שהיה ה'בת עין' עד לו, החליט לישאר ולקבוע דירתו בצפת, וכך הווה, ביום הושענא רבה שמע שאם קוראת לבנה - 'ירחמיאל', עלה הגגה והורד משם את המחצלות, בהסבירה שלמחרת היום, בשמיני עצרת, יתכנסו כל בית ישראל ויתפללו 'תפילת גשם', ולבטח גשם עז יותך ארצה, על כן יש להיזהר על המחצלות שלא יתקלקלו, כראות רבינו מעשה זה, נענה ואמר בעיר שתושביה מאמינים כל כך בכח התפילה, ברצוני להשאר ביניהם.

בעניין זה ידועים המה דבריו של הרמ"א (דרכי משה יו"ד סי' ל"ה) כי הרוצה לבדוק בהמה בחיותה אם כשרה היא אם טריפה. יוליכה ויתן את ידו בגובה גבה, והיה אם הבהמה תתכופף ותרכין את ראשה בכדי לעבור מתחת ידו אות היא שכשרה היא, אך אם היא נשארת בהרמת הראש ידע שטריפה היא, וסימנך לב נשבר ונדכה אלוקים לא תבזה. כיו"ב הוא אצל בני אנשא, המרכין את ראשו בענווה קדוש וכשר יאמר לו, אך המרים את ראשו בגסות הרוח לאמר אני ואפסי עוד, הרי"ז סימן היכר שטריפה הוא רח"ל. על פי זה ביארו מה דכתיב אצל יעקב אבינו 'ויקח מן הבא בידו מנחה לעשיו'. כי יעקב אבינו הניח את ידיו ונתן לכל בהמותיו לעבור תחתיה, וכל הבא ונשאר בידו מחמת שלא הרכין את הראש, הבין יעקב אבינו שטריפה היא ואותה שלח לעשיו אחיו.

ותלמודו בידו - עסק התוה"ק מצילתו מרעת עשו
 בפרשתן (לכ ה) 'עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות
 שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים',
 ומבאר הרה"ק ה'ערוגות הבושם' זי"ע (ד"ה עם לבן)
 שכוונת יעקב אבינו הייתה, שהרי 'בזמן שהקול
 קול יעקב אין הידים ידי עשו, וכל פחדי ממך
 אינו אלא כי לא למדתי - שלא היה סיפק בידי
 לעסוק בדברי תורה, מפני מעשיו הרעים של לבן
 - שרימה אותי עשרת ממונים, וכיו"ב בשאר
 רמאויות, אף אנן, הבה נתחזק לעסוק בדברי תורה
 בחיות בשמחה והתלהבות, ותהא זאת התורה
 לזכותנו - לעמוד כצור החלמיש נגד כל השונאים
 ברוח ובגשם, ונהיה שקטים ושלוים ללא כל פחד
 משום דבר שבעולם י"י

בתב הב"ח (או"ח רצד, א) במה שאנו אומרים
 'אתה חונן... וחננו מאתך' שאנו מבקשים
 בלשון הווה על התורה... 'שהרי ברכת התורה
 שאנו מברכים בכל יום אנו חותמים, ברוך אתה
 ה' המלמד תורה לעמו ישראל, וברוך אתה ה'
 נותן התורה. דבכל עת ובכל שעה מלמד אותנו

כיוצא בזה מצינו במדרש (אסתר רבה ז כד) מעשה
 באחד שהיה מהלך בדרך, באמצע הילוכו
 כלו כוחותיו, הרים עיניו לשמים ונשא תפילה לשוכן
 מרומים שיזמין לו חמור, נודמן לו שר אחד שילדה
 חמורו בדרך, והוצרכו לשאת את העייר הנולד על
 כתף, פנה השר אל היהודי והורה לו שישאנו, והיה
 היהודי הולך ובוכה, ואמר כל זה בא עלי אחר שלא
 ביקשתי מהבורא בבירור 'תן לי חמור לרכב עליו',
 על כן שלח לי חמור, אלא שהוא רוכב עלי, במקום
 שאני ארכב עליו י"י.

וכך אמר הרה"צ רבי דוד לובינער זצ"ל (מצפת)
 בשם רבו הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא
 זי"ע, אמר הנביא (הושע יד ג) 'אמרו אליו כל תשא
 עון, וכה פירוש הקרא, אמרו אליו כל - אמרו
 והתפללו לפני ה' על כל אשר תעלה בלבכם,
 ואם תאמרו תשא - היאך אפשר לנו לבקש
 דברים קטנים ופשוטים מהקל הרם והנישא,
 תשובתו עוון, פירוש כבוא דבר עבירה לידו אז
 יניא את הבורא - לומר איך אחטא להמרות
 את פי קל רם ונישא, אבל לא לענין התפילה.

לד. הקשה על זה הגה"צ רבי משה מידנער, על מה יצא הקצף להענישו, וכי בשביל שלא פירט כראוי
 את בקשתו ענוש ייענש כ"כ, אלא, דנענש על שלא התפלל בהרגשת 'בנים למקום', כי בעת התפילה
 צריך לדבר כבן המתחטא לפני אביו, המבקש מאביו בלא שום בושא, ומדבר אליו בדיבורים ברורים
 ומפורשים - אבא רחימאי, עייף אנכי מעמל וטורח הדרכים, אנא, הב לי חמור לרכב עליו, ובזה ירווח לי,
 ובוודאי המבקש מתוך הרגשת 'קרבת אלוקים' כזאת יפעל כל הטוב שבעולם
 דיבורים אלו אמרם הגה"צ רבי משה כשבעה שבועות קודם פטירתו, לידידו וריעו - איש בריתו הרה"ח
 ר' העשל מקרינקי הי"ד, ובסוף דבריו אמר, אם יארע לך איזה דבר אשר תצפה בו לישועה, אמור נא ב'
 פרקי תהלים, ולאחר מכן תפרט לפניו יתב"ש את משאלות לבך בפה מלא ללא שום גמגומים ורמזים...
 ואוסיף לבקשך, שתזכיר אז גם את שמי 'משה בן רחל', ויהיה לטובה בעדך וגם בעדי (מסוד שיח חסידים).
 לה. הנה ישנם בחורים ואברכים רבים אשר מתרפים בלימודם מתוך מחשבה הרי ממילא אין לי כישרונות
 מזהירים, ואף אם אתייגע יומם ולילה מי ידע מזה, ומדוע אתייגע כשאיש מבאי עולם לא ידע מכך
 וסוף הכבוד אינו לבוא. אולם אם נתבונן בקורותיו של יעקב איש תם יושב אוהלים, נראה כי כל י"ד
 השנים שנטמן בבית עבר ועסק שם בתורה, לא נזכרו במקרא כלל ואינו אלא דרש שדרשו חז"ל מחשבון
 דברי הימים, ומכל מקום לא תמצא בר בי רב דחד יומא ואפילו תינוק של בית רבן שאינו יודע מאלו
 הי"ד שנים. ללמדך, שאין לאדם להתעסק במחשבות שווא אלו, אלא לאחוז בתורה ככל יכולתו, וסוף
 הכבוד לבוא.

באר הפרשה - וישלח

ב

דעה ובינה והשכל בחכמת התורה, והקב"ה יה"ר שנוכה כולנו להדבק בדרכיו של יעב אבינו יושב כנגדו ומלמדו תורה כדאיתא בתנ"א ולהתרחק כמטחווי קשת מדרכהם של עשו (רבה פ"ח). ודבר שפתיים אך למותר בקדושת ולבן, ויושפע עלינו שפע רב ממרומים, באור הלומד תורה"י. האמונה נקבל פני משיחנו בב"א.

לו. הגה"ק רבי ברוך בער זצוק"ל ישב פעם בחברת בחירי תלמידיו בין הדברים התלהב אותו גאון וקדוש בהזכירו את דברי הגמרא (סוכה כח.) אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא ומשנה, תלמוד... דבר גדול ודבר קטן. דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - הויות דאביי ורבא. ולכאורה מן התימה היאך אפשר לכנות את הויות אביי ורבא כדבר קטן. לאחר מחשבה ביאר בדרך משל לאדם שעבר על שפת הנהר והנה רואה הוא כי בתוככי הנהר טובע אדם וזועק להצלה, הרי וודאי שמיד יחוש עובר האורח יקפוץ למים ויציל את חייו. לאחר מכן, עבר ליד איש המתחנן בפני העוברים ושבים הבו לי מעט לחם לאכול כי גווע אנכי מרעב, וגם בזה ימהר בכל כוחו להביא לו מביתו דבר מאכל להשיב את נפשו. עתה שאל ר' ברוך בער את תלמידיו, אמרו נא לי איזה מהם 'מעשה גדול' יותר, ויענו כל העם כי וודאי מעשה הראשון 'גדול' יותר מהשני - שהרי הציל נפש מישראל וכאילו קיים עולם מלא.

נענה הרב"ב ואמר לא כן, כי מעשיו הראשונים היו עפ"י רגש רחמנות בראותו להדיא כי אם לא ימהר להצילו הרי הוא כרוצח את הנפש שהרי הלה 'טובע' בנהר. אך השני אף אם לא היה ממחר כל כך להחיש לרעב את מנתו והיה משתהה קמעא לא היה הלה מת מרעבונו, ומכל מקום טרח ורץ, זה עשה מעשה גדול יותר מן הראשון, כי מסר עצמו לרעהו אף במה שלא היה צריך. כיו"ב הוא לעניננו - הויות אביי ורבא נקראים 'דבר קטן', כי אי אפשר לאדם להתקיים כלל בזה העולם ללא העסק בהם כי התורה היא מקור חיותו של האדם. משא"כ מעשה מרכבה אינה מסורה לכל אלא רק ליחידים, על כן העוסק בה הרי הוא עושה מעשה גדול יותר מכפי חיובו.

חדש!

חנוכה

חנוכה
שבת חנוכה
זאת חנוכה

ענינים שונים

באר האמונה
באר התפילה
באר החסד
באר התורה
באר היראה

נערך ונלקט

מתוך תוכן

דברי שיחותיו של

מוריגו הגה"צ

רבי אברהם אלימלך

בידרמן שליט"א

הפצה:

אר"י: 1800-22-55-66

אירופה: 44-(0)-191-430-0333

ארה"ב: 437-0054 (718)

ניתן להשיג בכל חנויות הספרים